

Ο Ιπποκράτης & Η γένεση της Ιατρικής στην Κλασική Ελλάδα

Κλασική Ελλάδα

Ο Ιπποκράτης είχε την τύχη να ζήσει σε μία εποχή που ο Ελληνικός πολιτισμός μεγαλουργούσε

Ο Περικλής του Ξανθίππου (495-429 π.Χ.)

Σοφοκλής (496-406 π.Χ.)

Ευριπίδης (480-406 π.Χ.)

Θουκυδίδης (460-395 π.Χ.)

Αριστοφάνης (450-380 π.Χ.)

Ξενοφών (427-355 π.Χ.)

Πλάτωνας (427-347 π.Χ.)

Φιλοσοφική επανάσταση

+ Παράδοση στη φιλοσοφοϊατρική-ιερατική ιατρική

+ Κράτος-Νομοθεσία

+ Νέες σχολές και δόγματα

+ Δημοτικό Σύστημα Υγείας

+ Ιπποκράτης

= Άνθηση της επιστημονικής ιατρικής και του συστήματος δημόσιας υγείας

Χρυσούς αιώνες

Η Σχολή των Αθηνών, Βατικανό, Rafael, 1509

Βιογραφία Ιπποκράτους

Σύντομη βιογραφία κατά Σωρανό (περ. 2^{ος} αιώνας μ.Χ.)

Σούδα Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό (10^{ος} αιώνας μ.Χ.)

Λατινικό χειρόγραφο με το έργο του Πρισιανού (12^{ος} αιώνας μ.Χ.)

Στις επιστολές της Ιπποκρατικής Συλλογής

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ο ΚΩΟΣ, Ο ΜΕΓΑΣ, Ο ΘΕΙΟΤΑΤΟΣ, Ο ΙΕΡΩΤΑΤΟΣ, Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ

«Υπερτερούσε όλων και πρώτος αυτός αποκάλυψε στους Έλληνες την τέλεια ιατρική»
(Γαληνού Εισαγωγή, Τόμ. XIV, σελ. 676)

Ο Ιπποκράτης (460-375 π.Χ.) γεννήθηκε στη νήσο Κω, περίπου στις 27 του μηνός Αργιάνου (Απριλίου ή Μαΐου)

Ιερατική καταγωγή. Άρρεν τέκνο του Ασκληπιάδη Ηρακλείδου και της Μαιας Φαιναρέτης

Ασκήθηκε στις δύο σπουδαιότερες αρχαίες Ιατρικές Σχολές, δηλαδή αυτές της Κνίδου και κυρίως της Κω

Σεμνός και αφιλάργυρος

Απεβίωσε στη Λάρισα σε ηλικία 80, 90, 104, 109 ετών, κατά την 102α

Ολυμπιάδα

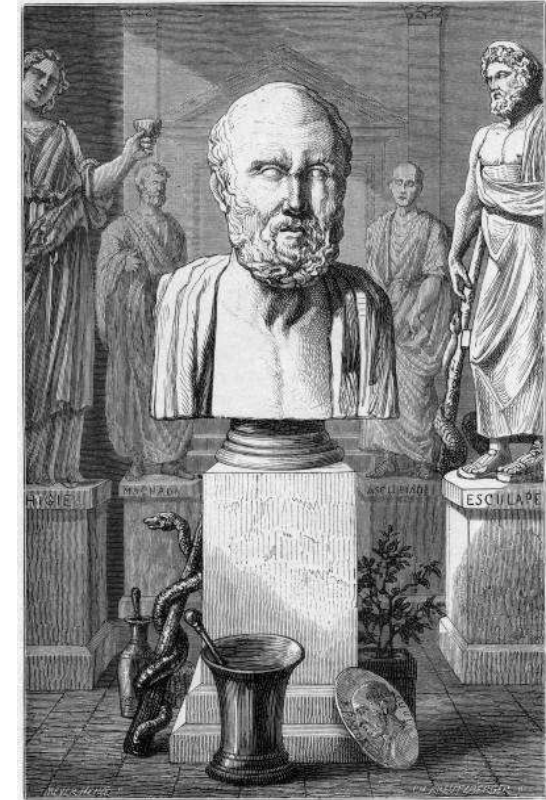
The history of physick, or, an account of the rise and progress of the art, and the several discoveries therein from age to age. With remarks on the lives of the most eminent physicians, Book in French by Daniel Le Clerc (1652-1728) translation by Dr. Drake and Dr. Baden, 1699

Composite portrait of Hippocrates designed from a study of ancient medals and coins by Albert Anker (1831-1910)

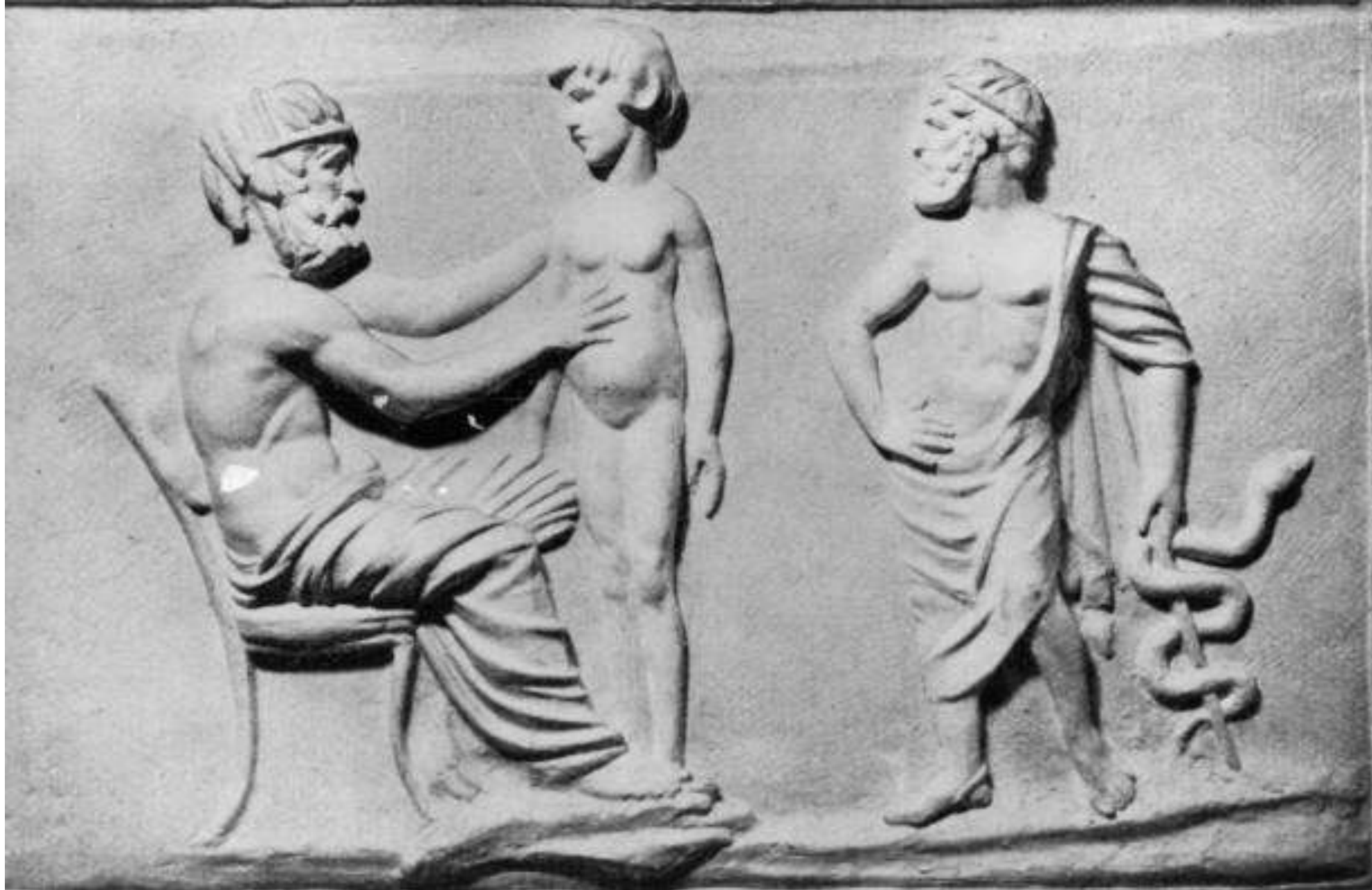
Isles de Lero, Calamo, et de Lanco, hand-coloured engraved framed map.
Cartographer: Mallet, Allain Manesson, Frankfurt, 1719

Engraving after an antique bust in the Louvre, Paris.
From Vies des Savants Illustres by Louis Figuier,
Paris, 1866

Ο Ιατρός & ο θεός

A cast taken from an ancient Greek intaglio gem, depicting a physician examining a patient while Asclepius, the god of healing, stands nearby holding the symbol of medicine, a snake coiled round a staff ca 350 BC

Στο νησί το νέο άγαλμα ... μάλλον αδιάβαστοι !

Η πραγματικότητα

Η επικυριαρχία έναντι των όψεων

Το υπέροχο γλυπτό του Ιπποκράτη είναι δημιουργία του γλύπτη Νίκου Ίκαρη (1988), το οποίο τοποθετήθηκε σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο στην κορυφή του μικρού φυσικού λόφου, πλησίον του μεγάρου του Δ.Ι.Ι.Κ.

photography by Sophia Karagianni

Κως και Κνίδος. Οι δύο μεγάλες Σχολές της Ελληνικής Αρχαιότητας

Lango: Κως

Οι Επιγραφές

Epidauria (IG IV²,1)

ἐπὶ ἱερέως Πο(πλίου) Αἰλ(ίου) Ἀντιόχου Μ(ᾶρκος) Ἰούλιος Ἀπελλάς Ἰδριεὺς Μυλασεὺς μετεπέμφθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ, πολλάκις εἰς νόσους ἐνπίπτων καὶ ἀπεψίαις χρώμενος. κατὰ δὴ τὸν πλοῦν ἐν Αἰγείνῃ ἐκέλευσέν με μὴ πολλὰ ὀργίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγενόμην ἐν τῷ ἱερῷ, ἐκέλευσεν ἐπὶ δύο ἡμέρας συνκαλύψασθαι τὴν κεφαλὴν, ἐν αἷς ὄμβροι ἐγένοντο, τυρὸν καὶ ἄρτον προλαβεῖν, σέλινα μετὰ θρίδακος, αὐτὸν δι' αὐτοῦ λοῦσθαι, δρόμω, γυμνάζεσθαι, κιτρίου προλαμβάνειν τὰ ἄκρα, εἰς ὕδωρ ἀποβρέξαι, πρὸς ταῖς ἀκοαῖς ἐν βαλανείῳ προστρίβεσθαι τῷ τοίχῳ, περιπάτω χρῆσθαι ὑπερώῳ, αἰώραις, ἀφῆ πηλώσασθαι, ἀνυπόδητον περιπατεῖν, πρὶν ἐνβῆναι ἐν τῷ βαλανείῳ εἰς τὸ θερμὸν ὕδωρ οἶνον περιχέασθαι, μόνον λούσασθαι καὶ Ἄττικὴν δοῦναι τῷ βαλανεῖ, κοινῇ θῦσαι Ἀσκληπιῷ, Ἡπιόνῃ, Ἐλευσεινίαις, γάλα μετὰ μέλιτος προλαβεῖν· μιᾶ δὲ ἡμέρᾳ πιόντός μου γάλα μόνον, εἶπεν· "μέλι ἔμβαλλε εἰς τὸ γάλα, ἵνα δύνηται διακόπτειν." ἐπεὶ δὲ ἐδεήθην τοῦ θεοῦ θᾶπτόν με ἀπολῦσαι, ὄμην ἀπυῖ καὶ ἄλσιν κεχρημένος ὄλος ἐξιέναι κατὰ τὰς ἀκοὰς ἐκ τοῦ ἀβάτου, παιδάριον δὲ ἠγεῖσθαι θυμιατήριον ἔχον ἀτμίζον καὶ τὸν ἱερέα λέγειν "τεθεράπευσαι, χρῆ δὲ ἀποδιδόναι τὰ ἴατρα.« καὶ ἐποίησα, ἃ εἶδον, καὶ χρεῖμενος μὲν τοῖς ἄλσι καὶ τῷ νάπυϊ ὑγρῶι ἤλγησα, λούμενος δὲ οὐκ ἤλγησα. ταῦτα ἐν ἐννέα ἡμέραις ἀφ' οὔ ἤλθον. ἤψατο δέ μου καὶ τῆς δεξιᾶς χιρὸς καὶ τοῦ μαστοῦ, τῇ δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἐπιθύοντός μου φλόξ ἀναδραμοῦσα ἐπέφλευσε τὴν χεῖρα, ὡς καὶ φλυκταίνας ἐξανθῆσαι· μετ' ὀλίγον δὲ ὑγιῆς ἡ χεὶρ ἐγένετο. ἐπιμείναντί μοι ἄνηθον μετ' ἐλαίου χρῆσασθαι πρὸς τὴν κεφαλαλγίαν εἶπεν. οὐ μὴν ἤλγουν τὴν κεφαλὴν. συνέβη οὖν φιλολογήσαντί μοι συμπληρωθῆναι· χρησάμενος τῷ ἐλαίῳ ἀπηλλάγη τῆς κεφαλαλγίας. ἀναγαργαρίζεσθαι ψυχρῷ πρὸς τὴν σταφυλὴν ... καὶ γὰρ περὶ τούτου παρεκάλεσα τὸν θεὸν ... τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς παρίσθμια. ἐκέλευσεν δὲ καὶ ἀναγράψαι ταῦτα. χάριν εἰδὼς καὶ ὑγιῆς γενόμενος ἀπηλλάγη.

Οι Επιγραφές

Thessaly (IG IX,2)

Λεωνίδης Πρωτέου Αλικαρνασσεύς τὴν στοὰν καὶ τὰ οἰκήματα τὰ ἐν τῇ στοᾷ πάντα ἀνέθηκεν τῇ πόλει. ἡ δὲ πόλις καὶ οἱ ταγοὶ αἰεὶ οἱ γινόμενοι καὶ οἱ ταμίαι ἐκ τῶν προσόδων τῆς στοᾶς καὶ τῶν οἰκημάτων πάντων παρέξουσιν διὰ βίου τοῖς νεανίσκοις τοῖς ἐν τῷ γυμνασίῳ ἀλειφομένοις ἔλαιον ἰκανὸν δίδοντες κατ' ἑνιαυτὸν τοῖς γυμνασάρχοις καὶ προσδιδότωσαν τοῖς γυμνασάρχοις εἰς ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ λαμπάδα μνᾶς δύο. ὁ δὲ ἀγὼν προσαγορευέσθω Λεωνίδεια καὶ ὁ κῆρυξ ἀνακηρυσσέτω τὸν νικῶντα· τὸν δὲ ἀγῶνα οἱ γυμνασάρχοι ποιείτωσαν

Διψίου τῇ τετράδι ἰσταμένου· τὸ δὲ περισσὸν ἀργύριον λαμβανέτω ἡ πόλις, ἐπισκευαζέτω δὲ τὴν στοὰν κατ' ἑνιαυτὸν ὧν ἂν προσδέηται.

Πως εξελίχθηκε η εκπαίδευση του Ιπποκράτη ;

Αρχική εκπαίδευση από τους γονείς του, τον Ασκληπιάδη Ηρακλείδη και τη Μαία Φαιναρέτη, συνήθης πρακτική την εποχή εκείνη

Εκπαίδευση στις Σχολές και Ασκληπιεία Κω και Κνίδου, ιερείς, ιητήρες, επιγραφικές στήλες, πρακτική εκπαίδευση

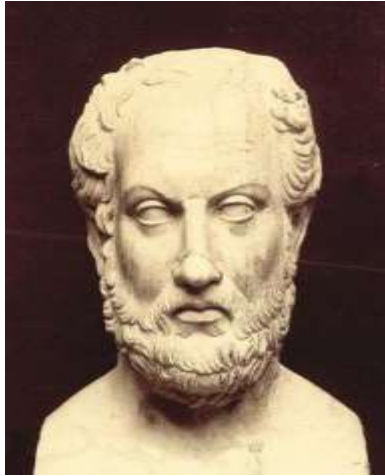
Εκμάθηση αρχών από τους σπουδαιούς δασκάλους του

Εκπαιδευτικά ταξίδια

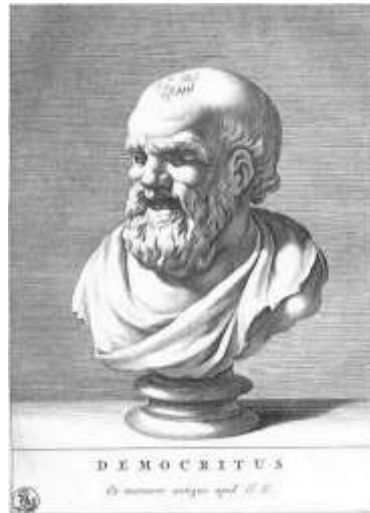
Οι μεγάλοι διδάσκαλοι του Ιπποκράτους

Ηρόδικος ο Σηλύμβριος (5^{ος} αιώνας π.Χ.)

Γοργίας ο Λεοντίνος (483-375 π.Χ.)

Δημόκριτος ο Αβδηρίτης (460-370 π.Χ.)

Εμπαιδευτική Περιοδεία

THE WORLD
according to
ERATOSTHENES
B.C. 220

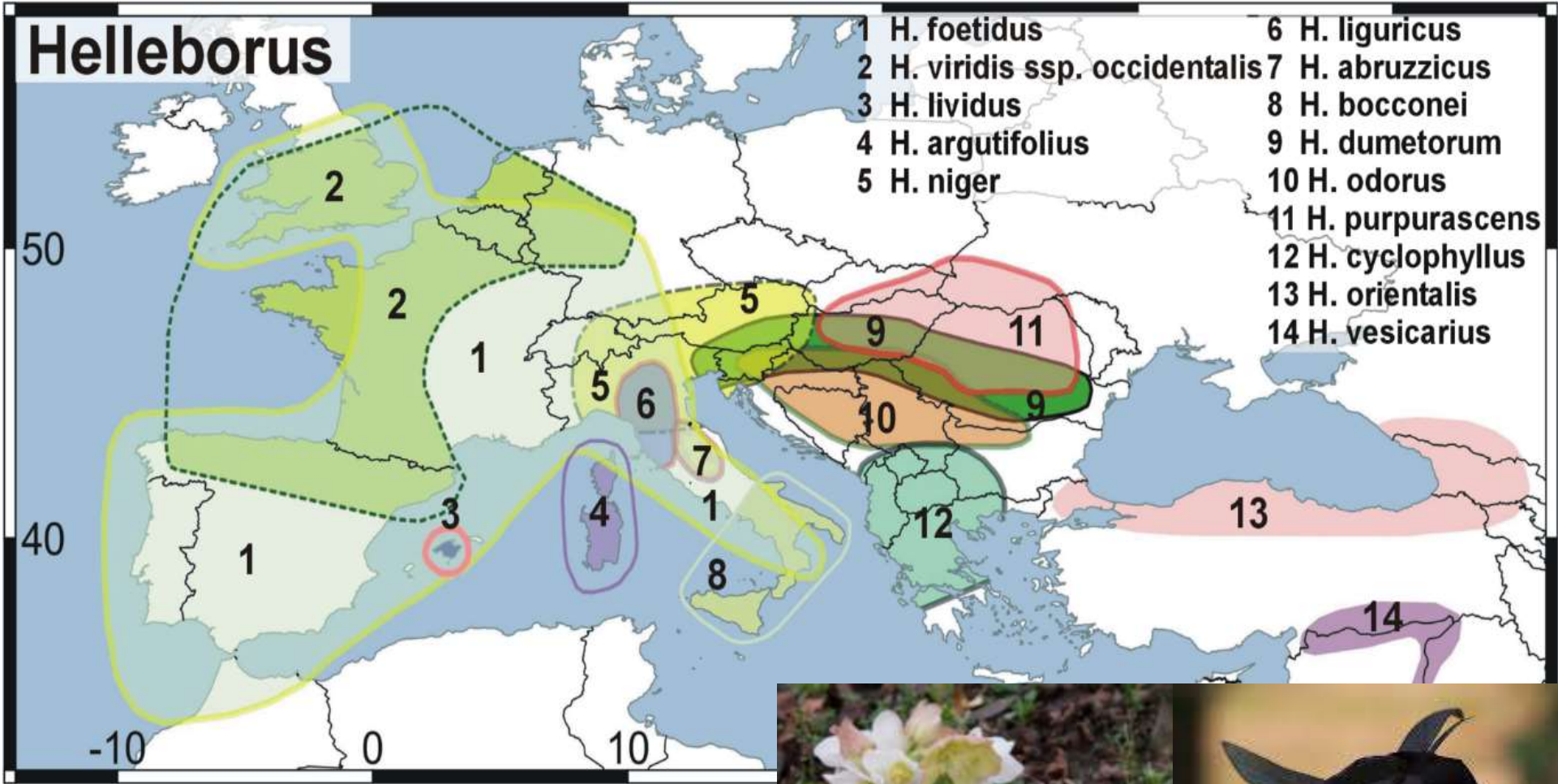
Περιηγήθηκε στις περιοχές: Ασία (Ινδία), Σκυθία, Εύξεινο Πόντο, Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία, Θάσο, Αίγυπτο, επέστρεψε στην Κω και τέλος εγκαταστάθηκε στη χώρα των Θεσσαλών, στη Λάρισα

Οι γνώσεις και τα επιστημονικά δάνεια

Ελλέβορος

Τα Ταξίδια

Αίγυπτος: ρητίνες, λιβάνι, μύρο, μάραθο, μαϊντανό, υπέριχο, βαλεριάνα, σταφίδες, μέλι, κρασί, ρετσίνα, κυπερόχορτο, βούρλα, μεγάλα και μικρά μούρα αρκεύθου, κάρδαμο (Kyrhi)

Ναός της Νήσου Φίλαι

Τα Ταξίδια

Σκυθία: κάνναβη, όπιο

Εντούτοις δεν αναφέρεται η κάνναβη εντός της Ιπποκρατικής Συλλογής

Τα Ταξίδια

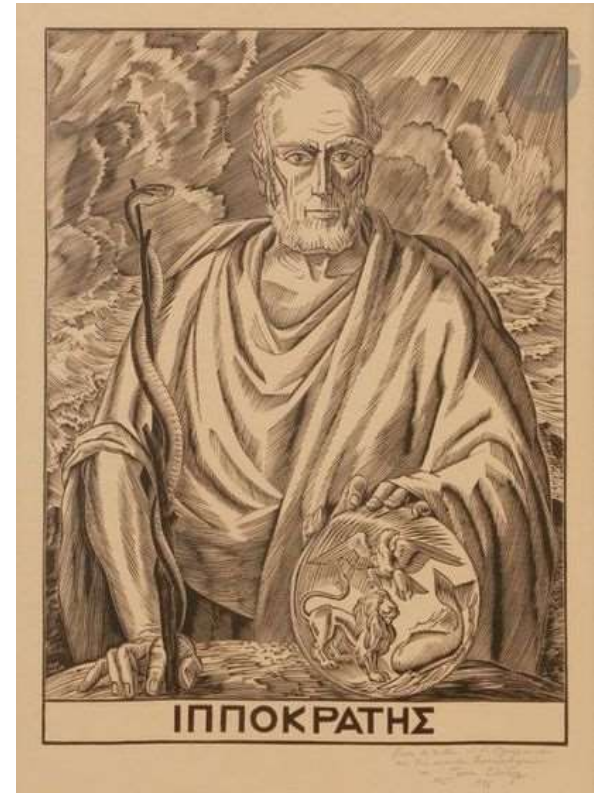
Θεσσαλία: μανδραγόρας, βατόμουρο, μαύρο μούρο, κισσός, πεπόνι (κάποιο είδος)

Μόνο ο Ιατρός

«...αναφέρονται σε όσα ο Εμπεδοκλής και άλλοι φιλόσοφοι έχουν γράψει γύρω από τη φύση, ξεκινώντας από την αρχή τι είναι άνθρωπος, πώς δημιουργήθηκε αυτός. Εγώ όμως, έχω τη γνώμη, ότι όλα όσα έχουν γράψει γύρω από τη φύση ιατροί και σοφιστές **έχουν λιγότερη σχέση με την ιατρική τέχνη απ' όση έχουν με τη ζωγραφική.** Και νομίζω ακόμη, ότι μόνο με την Ιατρική και με κανένα άλλον τρόπο θα μπορούσαμε να γνωρίσουμε τη φύση με σαφήνεια, με την προϋπόθεση, **όμως ότι θα παίρναμε την Ιατρική από τη σωστή της άποψη και σε όλη της την έκταση**»

Τάδε έφη... Ιπποκράτης

Hippocrates,
engraving by Jean
Chieze (1898-1975)

Οι Συμβιβασμοί, part 1

Ιπποκράτης-Ιπποκρατικοί

Κώς-Κνίδος

Η Ιπποκρατική Συλλογή δε
διασώθηκε ολόκληρη

Πολλές απόψεις, ευρύ κοινό

Hippocrates lecturing to
his students under the
plane tree, Ernest Board
(1877-1934)

Corpus Hippocraticum, η Ιπποκρατική Συλλογή

Ιπποκρατική Συλλογή (Corpus Hippocraticum), 12 κατηγορίες πονημάτων:

Γενικά (Όρκος, Νόμος, Περί αρχαίας ιατρικής, Περί ιητρού, Περί τέχνης, Περί ευσημοσύνης, Παραγγελίαι, Αφορισμοί).

Ανατομία-Φυσιολογία (Περί Ανατομής, Περί Καρδίας, Περί σαρκών, Περί αδένων, Περί οστέων φύσιος, Περί φύσιος ανθρώπου, Περί γονής, Περί φύσιος παιδίου).

Διαιτητική (Περί τροφής, Περί διαίτης, Περί διαίτης υγιεινής).

Παθολογία (Περί αέρων, υδάτων, τόπων, Περί χυμών, Περί κρίσεων, Περί κρίσιμων ημερών, Περί εβδομάδων, Περί φυσών).

Προγνωστική (Προγνωστικόν, Προρητικόν, Κωακαί προγνώσεις).

Ειδική νοσολογία (Περί επιδημιών, Περί παθών, Περί νόσων, Περί των εντός παθών, Περί ιερής νόσου, Περί τόπων των κατ' άνθρωπον).

Θεραπευτική (Περί διαίτης οξέων, Περί υγρών χρήσιος).

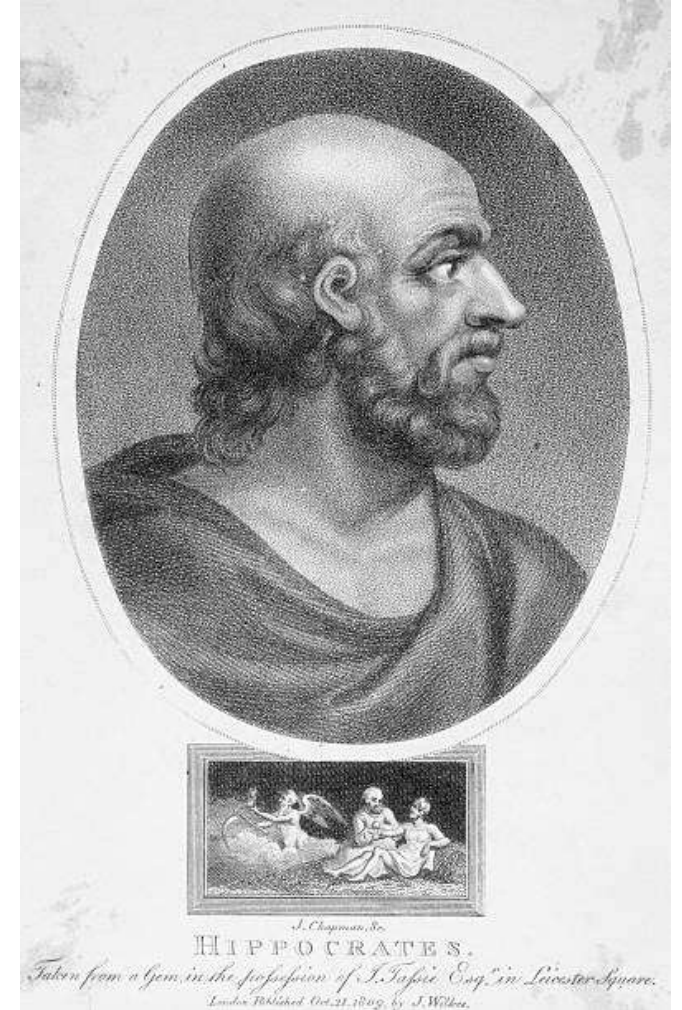
Χειρουργική (Κατ' ιατρείο, Περί ελκών, Περί αιμορροϊδων, Περί συριγγων, Περί των εν κεφαλών τραυμάτων, Περί αγμών, Περί άρθρων εμβολής, Μοχλικός).

Οφθαλμολογία (Περί όψεως).

Μαιευτική (Περί παρθενίων, Περί γυναικείης φύσιος, Περί γυναικείων Α,Β, Περί αφορών, Περί επικυήσεως, Περί επταμήνου και οκταμήνου, Περί εγκατατομής εμβρύου).

Παιδιατρική (Περί οδοντοφυΐης).

Διάφορα (Επιστολαί, Λόγοι, Το δόγμα των Αθηναίων, Επιβώμιος, Πρεσβευτικό).

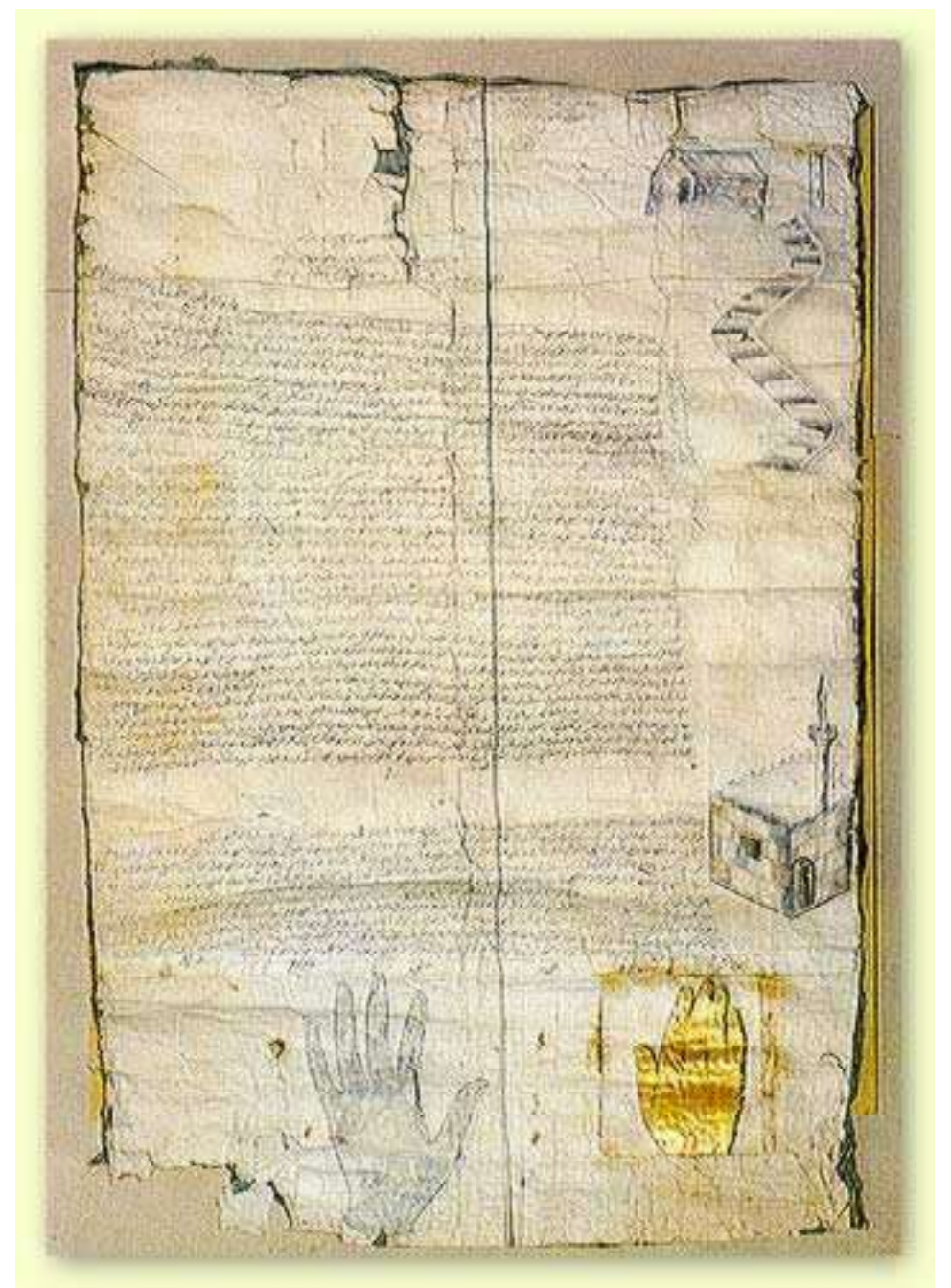

Hippocrates, Greek physician known as the "Father of Medicine", Engraving by J. Chapman, 1809

Σινάι Αιγύπτου

Μοναστήρι Αγίας Αικατερίνης

Οι Συμβιβασμοί, part 2

Enno Friedrich
Wichard Ulrich von
Wilamowitz-
Moellendorff (1848-
1931):

Ο Ιπποκράτης είναι για
την ώρα ένα μεγάλο
όνομα, του οποίου
όμως η φήμη δε
στηρίζεται σε ένα
γραπτό έργο !

Ο προσωπικός γιατρός του Γιάννη Μόραλη, Πάνος
Αποστολίδης, γράφει: Οι αρχαίοι Έλληνες μίλησαν για
περισσότερα από όσα έκαναν !

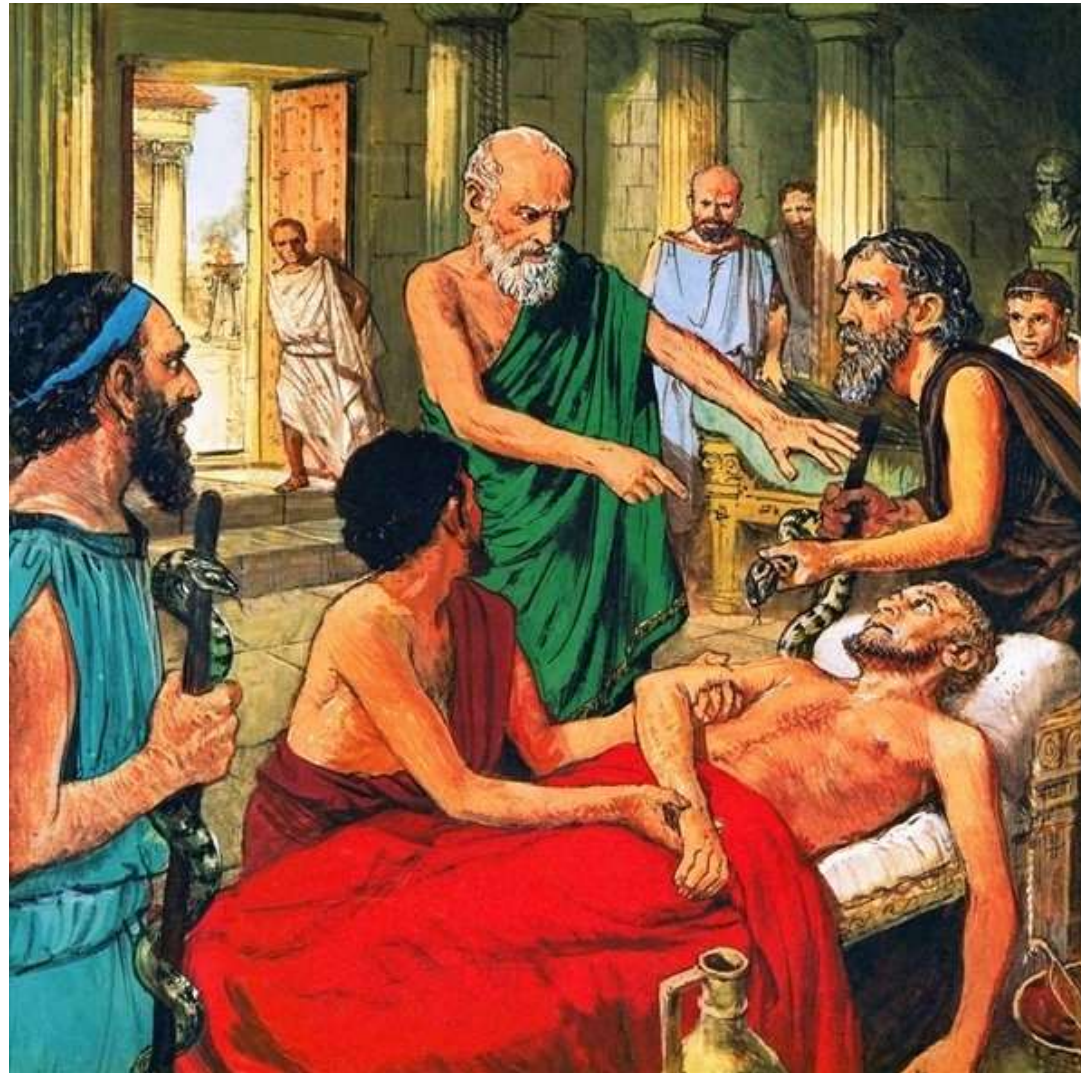

Η κεντρική θεώρηση περί άσκησης της ιατρικής τέχνης των Ιπποκρατικών

«Πρέπει να έχει υπ' όψη του κανείς στις αρρώστιες δύο πράγματα: να είναι ωφέλιμος ή τουλάχιστον να μην είναι επιβλαβής».

Ιπποκράτους Επιδημιών το Πρώτον, Τμήμα Δεύτερον, Littré IV, σελ. 634-636, παρ. 5

Ancient Greek physician Hippocrates discouraging the use of primitive medical techniques by Clive Upton (1911-2006)

Πονήματα Ηθικής εντός της Ιπποκρατικής Συλλογής

Ὄρκος, the Oath

Περὶ Ἰατροῦ, The Physician

Περὶ Εὐσχημοσύνης, On manners

A fragment of the oath on the 3rd-century Papyrus Oxyrhynchus 2547

Η Ιστορική πορεία του Ὄρκου του Ιπποκράτη

400 π.Χ., Εμφανίζεται ο Ὄρκος για να εισαχθείς στο κύκλο των Ιπποκρατικών, ο ὄρκος προϋπήρχε μάλλον αφιερωμένος στο θεό Απόλλωνα και παραλλάχθηκε

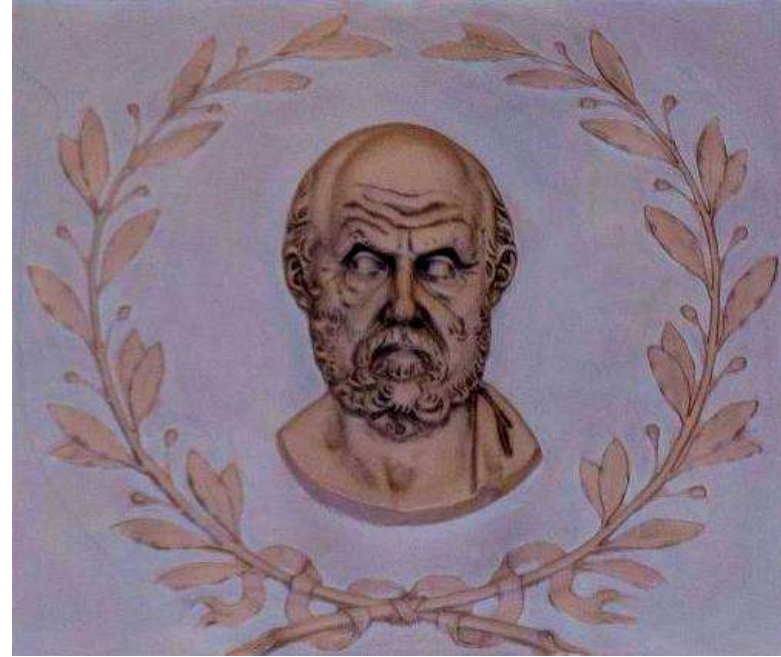
16^{ος} αιώνας, Ο Ὄρκος επανέρχεται ως ὄρκος ιατρών από τους Γερμανούς λόγιους

18^{ος} αιώνας, ο Ὄρκος μεταφράζεται στην Αγγλική γλώσσα και ενσωματώνεται στη Δυτική Ιατρική

1948, ο Ὄρκος υιοθετείται από τη Παγκόσμια Ιατρική Ένωση

1964, Ο Ὄρκος τροποποιείται από τον Louis Cesare Lasagna (1923-2003) και εισέρχεται στις Ιατρικές Σχολές σε παγκόσμιο επίπεδο

Ο Όρκος

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΜΝΥΜΙ ΑΓΟΛΛΛΝΑ ΙΗΤΡΟΝ ΚΑΙ ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ
ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΑΝΑΚΕΙΑΝ ΚΑΙ ΘΕΟΥΣ ΠΑΝ
ΤΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ ΙΣΤΟΡΑΣ ΠΟΙΕΥΜΕΝΟΣ ΕΠΙ
ΤΕΛΕΑ ΠΟΙΗΣΕΙΝ ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΙΝ ΕΜΗΝ
ΟΡΚΟΝ ΤΟΝΔΕ ΚΑΙ ΞΥΓΓΡΑΦΗΝ ΤΗΝΔΕ ΉΓΗΣΑΣΘ
ΑΙ ΜΕΝ ΤΟΝ ΔΙΔΑΞΑΝΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΤΑΥΤΗ
Ν ΊΣΑ ΓΕΝΕΤΗΣΙΝ ΕΜΟΙΣΙ ΚΑΙ ΒΙΟΥ ΚΟΙΜΛ ΣΑΣΘΑΙ Κ
ΑΙ ΧΡΕΛΝ ΧΡΗΖΟΝΤΙ ΜΕΤΑΔΟΣΙΝ ΠΟΙΗΣΑΣΘΑΙ Κ
ΑΙ ΓΕΝΟΣ ΤΟ ΕΞ ΛΥΤΕΟΥ ΑΔΕΛΦΟΙΣ ΊΣΟΝ ΕΠΙΚΡΙΝ
ΕΣΙΝ ΑΡΡΗΣΙ ΚΑΙ ΔΙΔΑΞΕΙΝ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΤΑΥΤΗΝ
ΗΝ ΧΡΗΖΩΣΙ ΜΑΝΘΑΝΕΙΝ ΑΝΕΥ ΜΙΣΘΟΥ ΚΑΙ ΞΥ
ΓΓΡΑΦΗΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΑΚΡΟΗΣΙΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΛΟΙΠΗΣ ΑΠΑΣΗΣ ΜΑΘΗΣΙΟΣ ΜΕΤΑΔΟΣΙΝ ΠΟΙΗΣΑΣ
ΘΑΙ ΥΙΟΙΣΙ ΤΕ ΕΜΟΙΣΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣΙ ΤΟΥ ΕΜΕ ΔΙΔΑΞΑΝ
ΤΟΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΙΣΙ ΞΥΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙΣΙ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟ
ΚΙΣΜΕΝΟΙΣ ΝΟΜΩ ΙΗΤΡΙΚΩ ΑΛΛΩ ΔΕ ΟΥΔΕΝΙ
ΔΙΑΙΤΗΜΑΣΙ ΤΕ ΧΡΗΣΟΜΑΙ ΕΠ' ΛΦΕΛΕΙΗ ΚΑΜΝΟ
ΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΙΝ ΕΜΗΝ ΕΠΙ ΔΗΛΗ
ΣΕΙ ΔΕ ΚΑΙ ΑΔΙΚΗΝ ΕΙΡΞΕΙΝ ΟΥ ΔΩΣΩ ΔΕ ΟΥΔΕ
ΦΑΡΜΑΚΟΝ ΟΥΔΕΝΙ ΑΙΤΗΘΕΙΣ ΘΑΝΑΣΙΜΟΝ ΟΥΔΕΥ
ΦΗΓΗΣΟΜΑΙ ΞΥΜΒΟΥΛΙΗΝ ΤΟΙΗΝΔΕ ΟΜΟΙΩΣ ΔΕ ΟΥ
ΔΕ ΓΥΝΑΙΚΙ ΠΕΣΣΟΝ ΦΘΟΡΙΟΝ ΔΩΣΩ ΑΓΜΩΣ Δ
Ε ΚΑΙ ΟΣΙΩΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΩ ΒΙΟΝ ΤΟΝ ΕΜΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝ
ΗΝ ΤΗΝ ΕΜΗΝ ΟΥ ΤΕΜΕΛ ΔΕ ΟΥΔΕ ΜΗΝ ΛΘ
ΙΛΝΤΑΣ ΕΚΧΛΩΡΗΣΩ ΔΕ ΕΡΓΑΤΗΣΙΝ ΑΝΔΡΑΣΙ ΠΡ
ΗΪΟΣ ΤΗΣΔΕ ΕΣ ΟΙΚΙΑΣ ΔΕ ΟΚΟΣΑΣ ΑΝ ΕΣΩ
ΕΞΕΛΕΥΣΟΜΑΙ ΕΠ' ΛΦΕΛΕΙΗ ΚΑΜΝΟΝΤΩΝ ΕΚΤ
ΟΣ ΕΛΝ ΠΑΣΗΣ ΑΔΙΚΗΣ ΕΚΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΦΘΟΡΙΗΣ Τ
ΗΣ ΤΕ ΑΛΛΗΣ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΣΙΩΝ ΕΡΩΝ ΕΠΙ ΤΕ ΓΥ
ΝΑΙΚΕΙΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡ
ΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΔΟΥΛΩΝ Α Δ' ΑΝ ΕΝ ΘΕΡΑΠΕΙΗ
Η ΙΔΩ Η ΔΚΟΥΣΩ Η ΚΑΙ ΑΝΕΥ ΘΕΡΑΠΗΤΗΣ ΚΑΤΑ Β
ΙΟΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ Α ΜΗ ΧΡΗ ΠΟΤΕ ΕΚΛΑΛΕΞΕΘΑΙ
ΕΞΩ ΣΙΓΗΣΟΜΑΙ ΑΡΡΗΤΑ ΗΓΕΥΜΕΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΤΟ
ΙΑΥΤΑ ΟΡΚΟΝ ΜΕΝ ΟΥΝ ΜΟΙ ΤΟΝΔΕ ΕΠΙΤΕΛΕ
Α ΠΟΙΕΟΝΤΙ ΚΑΙ ΜΗ ΞΥΓΧΕΟΝΤΙ ΕΙΗ ΕΠΑΥΡΑΣΘ
ΑΙ ΚΑΙ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ ΔΟΞΑΖΟΜΕΝΩ ΠΑΡΑ Π
ΑΣΙΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΕΣ ΤΟΝ ΑΙΕΙ ΧΡΟΝΟΝ ΠΑΡΑΒΑΙ
ΝΟΝΤΙ ΔΕ ΚΑΙ ΕΠΙΟΡΚΟΥΝΤΙ ΤΑΝΑΝΤΙΑ ΤΟΥΤΕΛΝ

1. Σύμφωνα με τη κρίση του παρέχει ιατρική φροντίδα **επ' ωφελείη**.
2. Ποτέ ακόμη και αν απαιτηθεί δε δίνει συμβουλές για **αυτοκτονία**.
3. Δεν πραγματοποιεί **εκτρώσεις**.
4. Πρέπει να ζει αγνή και καθαρή **ζωή**.
5. Πρέπει να αντιστέκεται στην πρόκληση **αδικίας** ή **βλάβης**.
6. Δεν πρέπει να έρχεσαι σε σεξουαλική επαφή με αυτούς που ζουν στις οικίες που εισερχεσαι (και τους **γονείς**)
7. Πρέπει πάντα να παρατηρεί την **διαπροσωπική εμπιστοσύνη** - **Ιατρικό απόρρητο** !

Η Ιπποκρατική θεωρία των 4 χυμών περί φυσιολογίας του ανθρώπινου σώματος

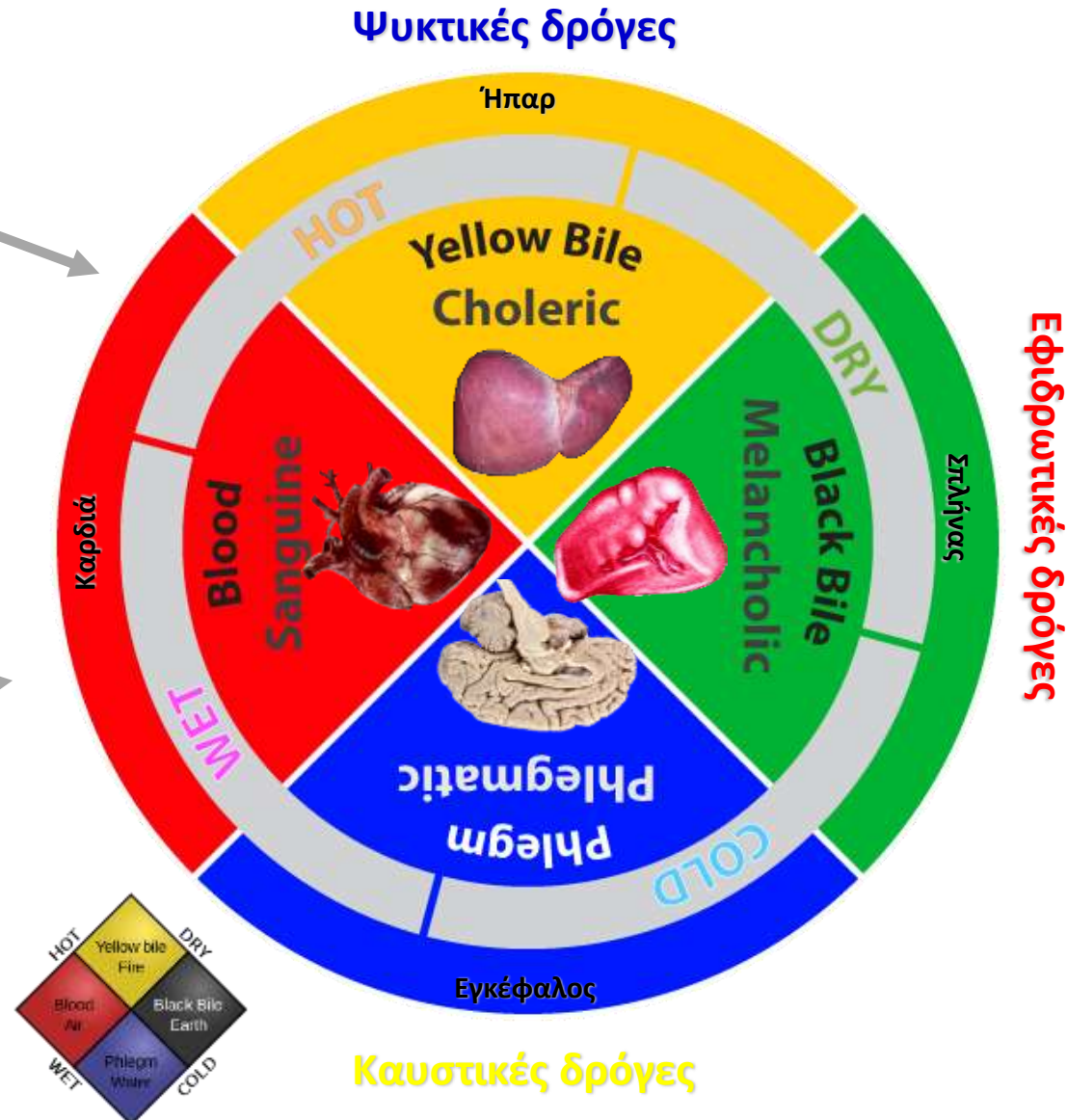

Στοιχειακή θεωρία

Γενική παθολογία:
καθαρτικά (διουρητικά,
εμετικά, αποχρεμπτικά)
+ στυπτικές δρόγες

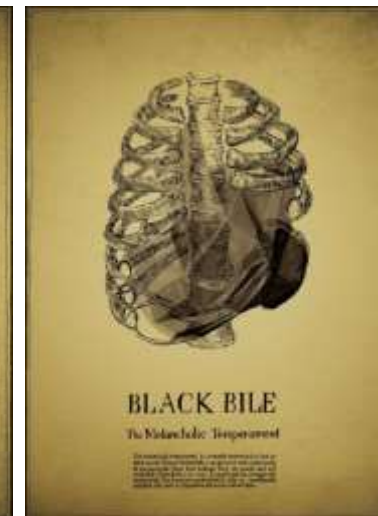
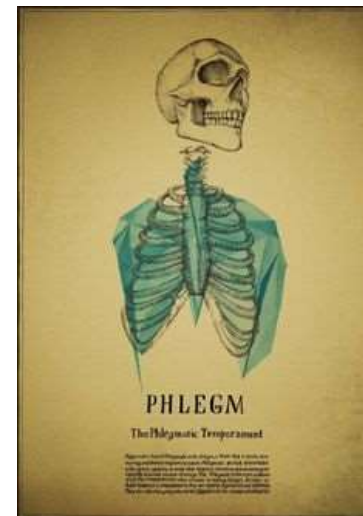
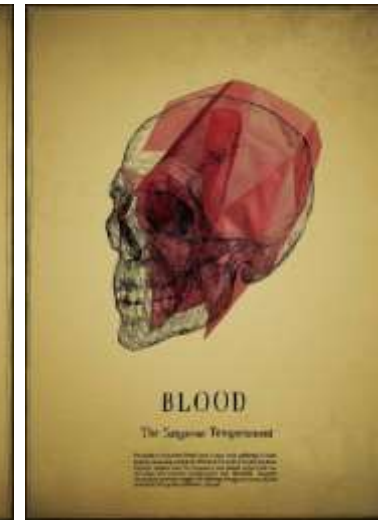
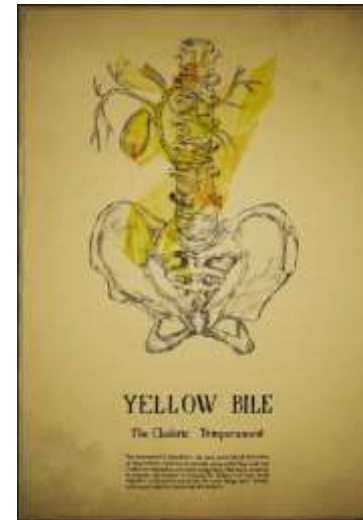

Άτομο

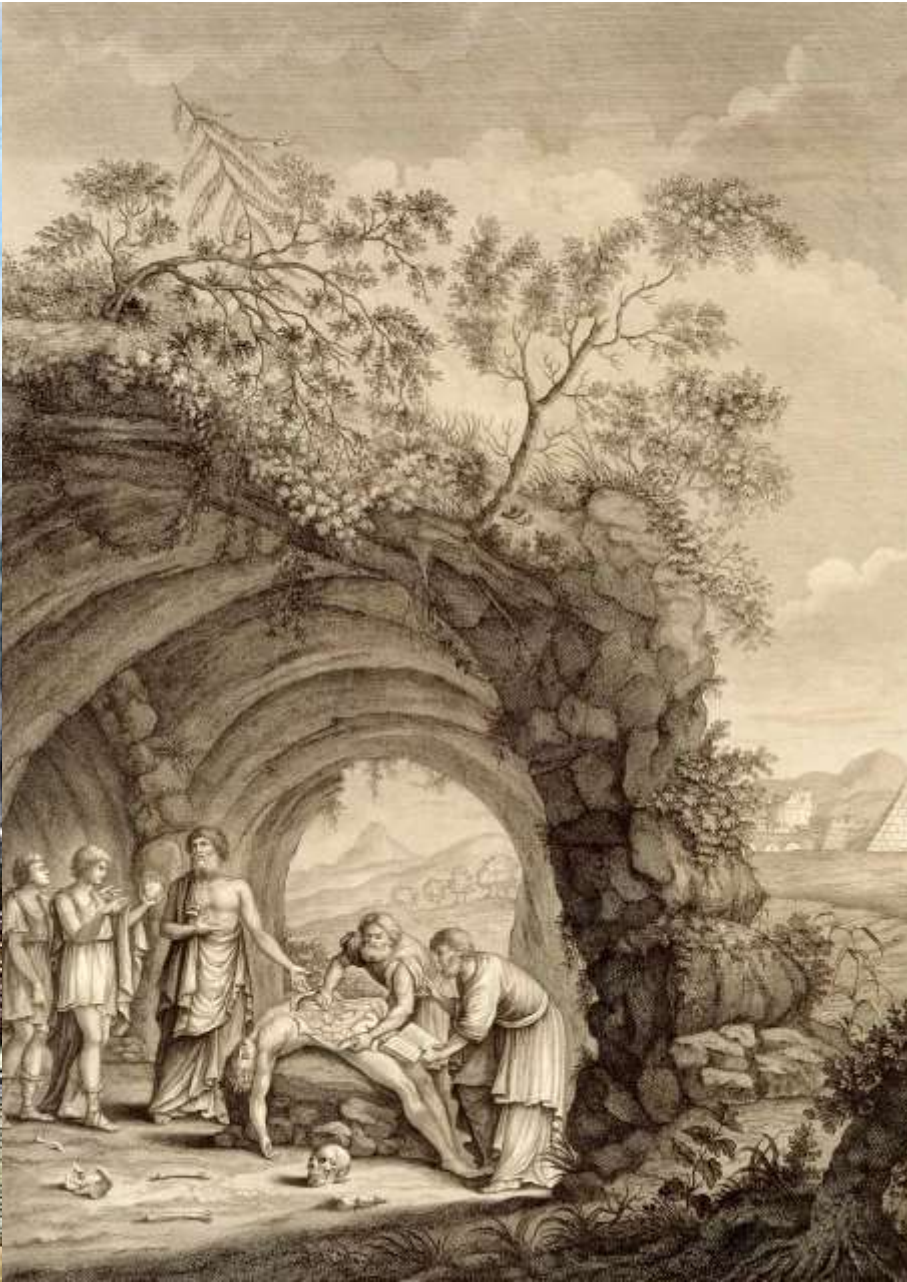
Η Ιπποκρατική θεωρία των 4 χυμών περί φυσιολογίας του ανθρώπινου σώματος

Η ισορροπία των 4 χυμών εξασφαλίζει την ομοιόσταση του ανθρώπινου οργανισμού, ενώ η περίσσεια ή η παραγωγή μεγάλης ποσότητας οδηγεί στη νόσο. Μία από τις θεραπευτικές μεθόδους της εποχής είναι και η παροχέτευση του χυμού σε περίσσεια

1. Κίτρινη χολή
2. Αίμα
3. Φλέγμα
4. Μαύρη χολή

Ανατομία, διέπρατταν ανατομές οι Ιπποκρατικοί ;

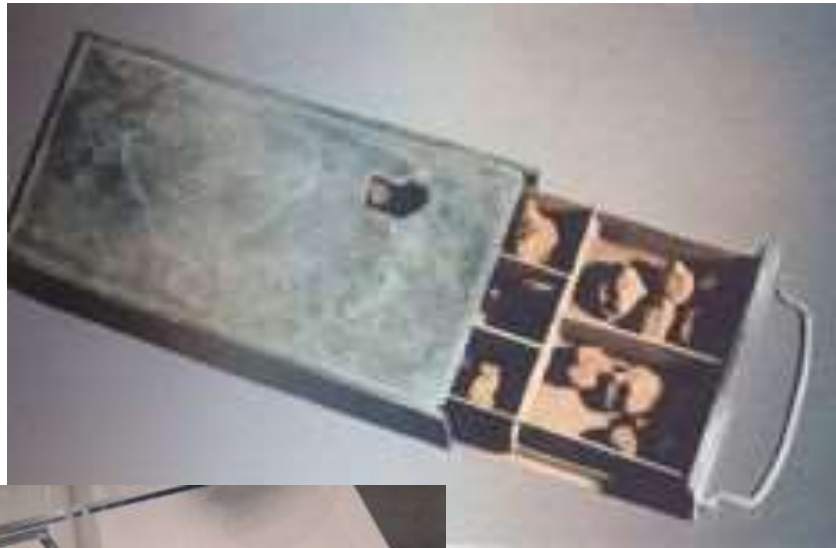
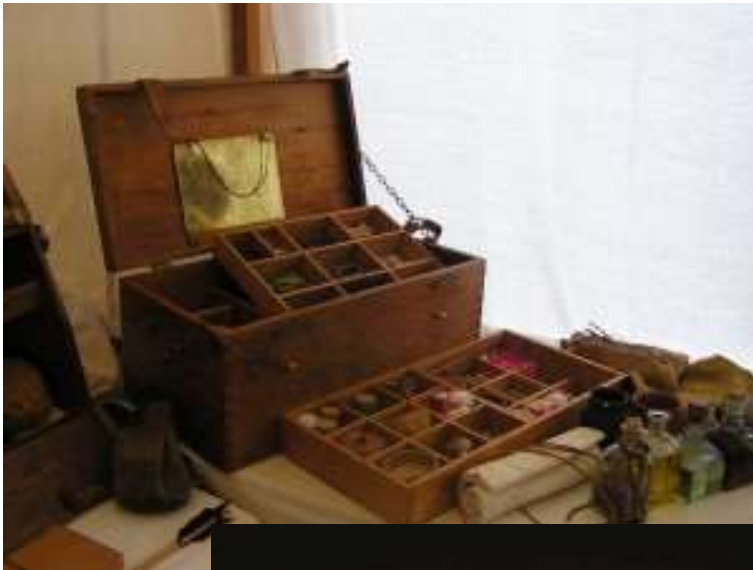

Υπάρχουν ενδείξεις !

Illustrazione da *Tabulae anatomicae ligamentorum corporis humani*, 1803

Η ιατρική τσάντα των Ιπποκρατικών

«Σε όλα αυτά χρειάζονται διευθετήσεις ανάλογα με τα είδη, για να έχετε ετοιμασμένα από πριν τα εργαλεία, τις συσκευές, τα σίδερα και τα άλλα (γάζες, επιθέματα, επίδεσμοι, φάρμακα), γιατί η έλλειψη αυτών των πραγμάτων δημιουργεί αμηχανία και προκαλεί ζημιά. Θα έχετε για τα ταξίδια μιαν άλλη θήκη εργαλείων, απλούστερη και φορητή. Η καλύτερη είναι εκείνη που έχει διάταξη μεθοδική, γιατί δεν είναι δυνατόν ο ιατρός να έχει τα πάντα κατά νου»

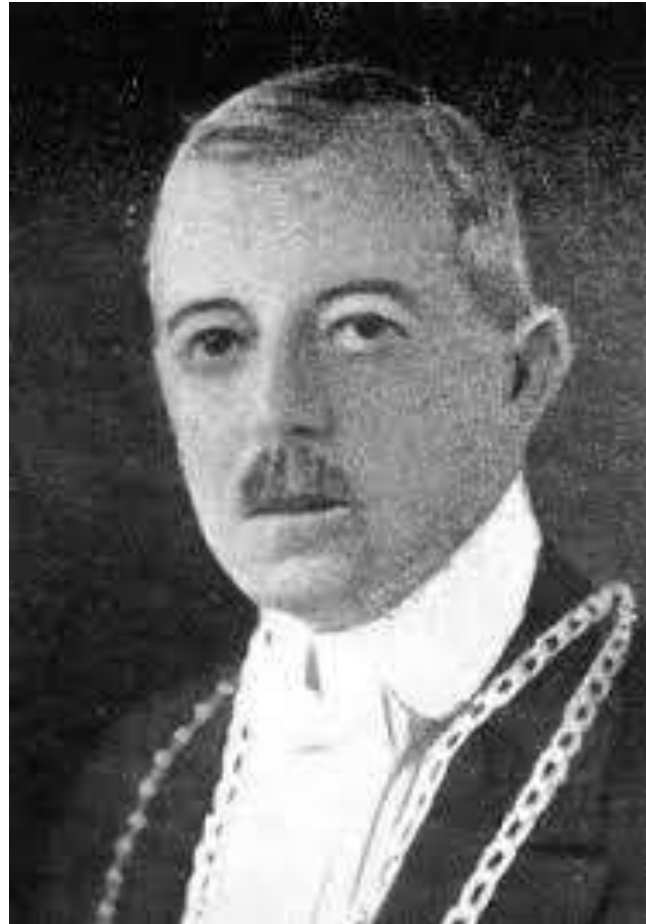
Η Χειρουργική, από όλη την Ιατρική των Ιπποκρατικών αποτελούσε ...

«το πλέον έκπλαγον σημείον»

Αριστοτέλης Π. Κούζης, Καθηγητής τῆς Ἱστορίας της Ἰατρικῆς του Πανεπιστημίου Αθηνῶν

Τα 8 χειρουργικά έργα της
Ιπποκρατείου Συλλογῆς είναι:

Περὶ των εν Κεφαλῇ Τρωμάτων
Κατ' Ἰητρειον
Περὶ Ελκῶν
Περὶ Αιμορροϊδων
Περὶ Συρίγγων
Περὶ Αγμῶνν
Περὶ Ἄρθρων
Μοχλικός

Αριστοτέλης Κούζης, πορτραίτο από
την Εκατονταετηρίδα του ΕΚΠΑ

Η Χειρουργική εντός της Ιπποκρατικής Συλλογής

Ancient Greek Marble Consecration Relief to a Heroic Physician-surgeon, ca 50 BC-50 AD, Greek Gallery, Altes Museum, Berlin

Θλαστικά τραύματα, Αγγεία

Συρραφή, απολίνωση, αιμόσταση

Χειρουργική κοιλιακής χώρας

Ήπαρ, αναγέννηση

Σπλήν

Ασιίτης, παρακέντηση

Υδρωπικία, Πύον, Απόστημα, διαπύηση

Κύστες, Εχινόκοικος

Κρανίο

Κρανιοανάτρηση-Τρουπανισμός

Επιφανειακού τύπου καρβίνοι

Μαστός

Οφθαλμός

Ρίνα

Μήτρα

Πνεύμονας

Υγρό, παρακέντηση, παροχέτευση

Ορθοπεδική

Ανάταξη, ακρωτηριασμός

Η Χειρουργική εντός της Ιπποκρατικής Συλλογής

... μίγμα κρασιού, γάλατος και μελιού χορηγείται μέσω μεταλλικού καθετήρα...

... ώστε οι πνεύμονες να τραβήξουν πνεύμα...

Η Χειρουργική εντός της Ιπποκρατικής Συλλογής

Ο Καθετήρας χρησιμοποιήθηκε ως:

Παροχέτευση

Αερισμός

Εκκένωση

Δίοδος

Διόπτευση

Τα χειρουργικά εργαλεία

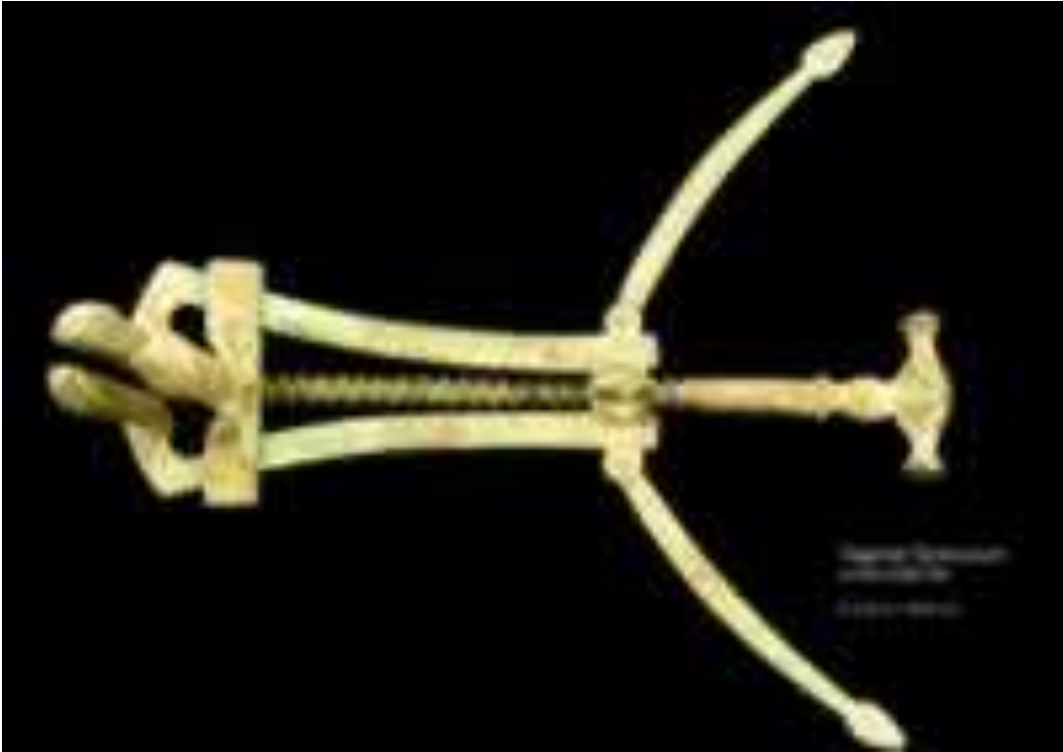

Χειρουργικά εργαλεία, Αρχαιολογικό Μουσείο Επιδαύρου

Relief depicting a cutlery shop (stone), Roman, 2nd century AD, Museo della Civiltà Romana, Rome

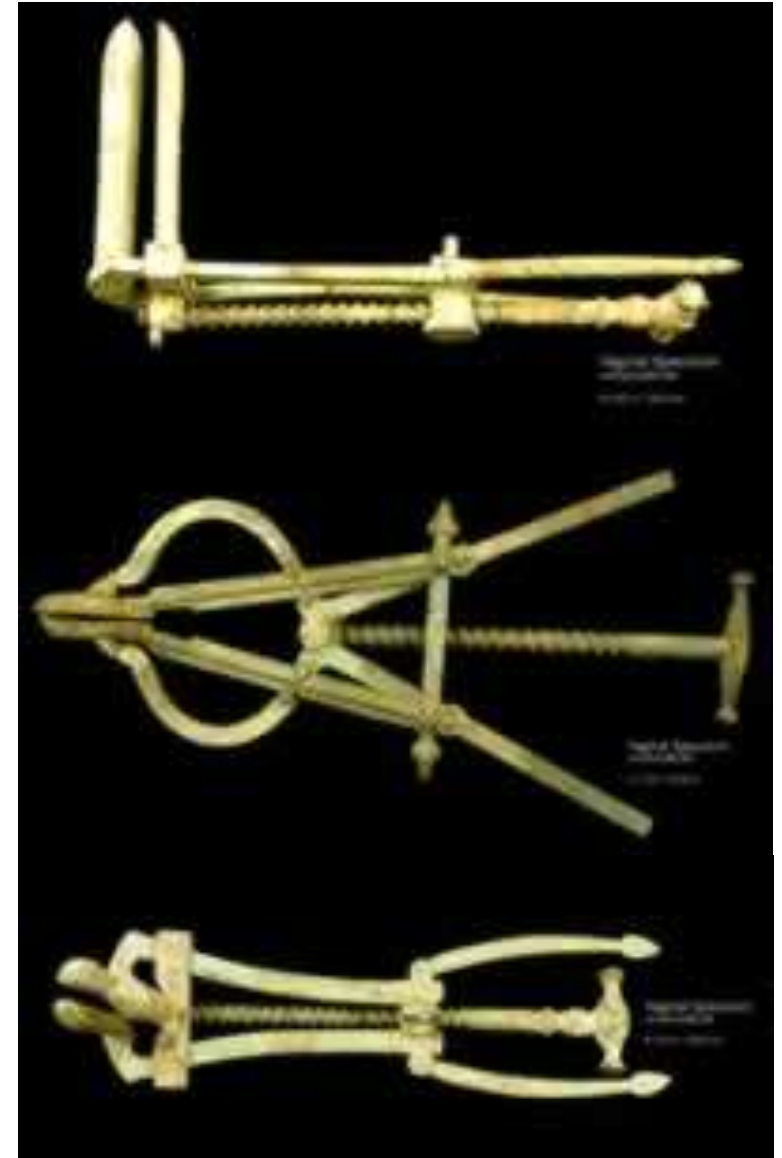
Τα χειρουργικά εργαλεία

Greek: dioptra

Latin: speculum magnum matricis

Alternative, modern Greek: κολπικός διαστολέας

Τα χειρουργικά εργαλεία

Greek: hedrodiastoleus

Alternative modern Greek: πρωκτοδιαστολέας

Greek: ostagra

Greek: mochliskos

Τα χειρουργικά εργαλεία

Greek: sikua

Latin: cucurbitulae

Alternative modern Greek: βεντούζα

Marble relief of Jason the physician and patient, 2nd century AD, from Athens, British Museum

Greek: kauterion

Latin: ferrum candens

Ότι δε θεραπεύεται με φάρμακο θεραπεύεται με το πυρ

Τα χειρουργικά εργαλεία

Greek: kauterion

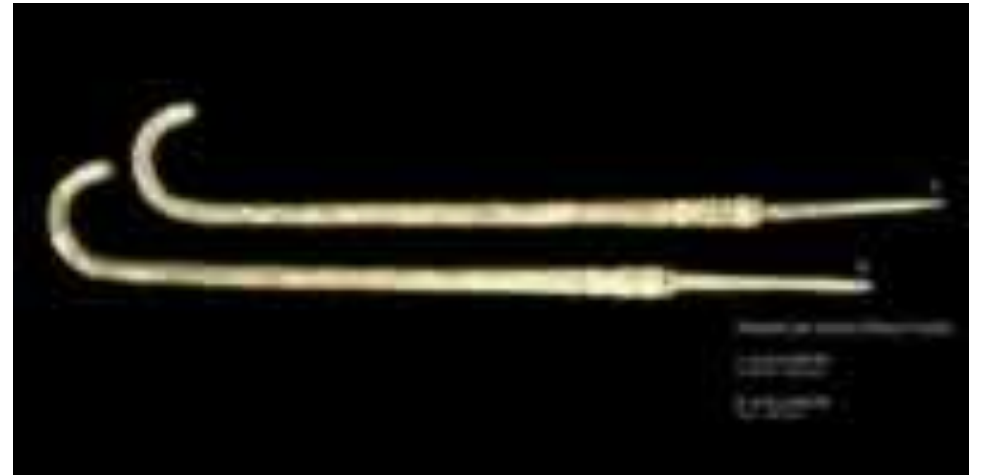
Latin: ferrum candens

Greek: metregchutes

Greek: catheter

Greek: agkistron

Latin: hamus, acutus

Τα χειρουργικά εργαλεία

Greek: tricholabis

Latin: vulsella

Greek: staphylagra

Greek: embryoulkos

Greek: osteotome

Greek: motos molubous

Latin: plumbea fistula

Τα χειρουργικά εργαλεία

Greek: machaira

Alternative modern Greek: Χειρουργικά νυστέρια

Greek: cyathiscomele

Latin: cyathiscomele

Greek: psalis

Latin: forfex

Greek: spathumele

Η αντισηπτική μέθοδος των Ιπποκρατικών

«Σκοπός της ασήπτου αγωγής των παλαιών, ήταν ρητώς η αποτροπή της σήψεως και της διαπυήσεως των νεοτρώτων τραυμάτων. Καιροί (προσέχοντα μέτρα):

α) Επίσχεση της αιμορραγίας με απολίνωση των αγγείων με άσηπτες χορδές.

β) Απόπλυση με οινόπνευμα, (όπως δε αναφέρει ο Διοσκουρίδης χρησιμοποιούσαν οίνο θυμίτη, κεδρίτη, ρητινίτη, χαμαιλαΐτη, μυρσινίτη, μυρίτη, πισσίτη).

γ) Αποσπόγγιση με καθαρά οθόνια.

δ) Επίχριση της τραυματικής επιφάνειας με άσηπτα φάρμακα, οξικό χαλκό, πίσσα, που περιέχει φαινικό οξύ, το οποίο στα τέλη του ΙΘ' αιώνα αποτέλεσε τη βάση της αντισηπτικής Λιστερείου θεραπευτικής αγωγής, το θαλάσσιον ύδωρ (υπέρτονος ορός του Άγγλου χειρουργού Wright), αρώματα, δηλαδή σμύρνα (myrrha), λιβανωτό (boswellia), θύμο (thymus), κινάμμωμο (cinnamomum), ελελίσφακο (salvia), κέδρο (pinus), κυπάρισσο (cypressus sempervirens), αψίνθιο (artemi-sia absinthium), αλόη (aloe), ρητίνες πεύκου, κλπ.

ε) Συναγωγή των χειλέων και συρραφή.

ε2) Χρήση επουλωτικών φαρμάκων, σμύρνα, θυμίαμα, ψημένο μέλι, όξος, στυπτηρία, οξειδιο του χαλκού, θειικό άλας.

στ) Επίπαση άσηπτων ουσιών,

ζ) Επικάλυψη με κηρωτή.

η) Επιβολή σπληνίων βρεγμένων με οίνο (οινηρή ιητρεία).

θ) Επιβολή καθαρών επιδέσμων.

Ήταν ή δεν ήταν μέθοδος; Ήταν εμπρός μας, αυτόχθων, πατροπαράδοτος, οφθαλμοφανής. Χρειάστηκε όμως ν' αλλάξει ιθαγένεια, για να τη θαυμάσουμε και να την εγκολπωθούμε».

Ανδρέας Αναγνωστάκης
(1826-1897). Καθηγητής της
οφθαλμολογίας

Ο χειρουργός κατά τους Ιπποκρατικούς

Απόλυτη καθαριότητα του χειρουργού, ατμόλουτρο, πλύσιμο με άφθονο ύδωρ

Καθαρό περιβάλλον

Όνυχες καθαροί, χωρίς να προεξέχουν

Ταχύτητα, ελαφρότητα, ευρυθμία, αποφυγή δημιουργίας πόνων, άνεση, κομψότητα

Ταινίες επιδέσμου καθαρές, ελαφρές, μαλακές και λεπτές

Καθαρά εργαλεία

Εντερική κάθαρση

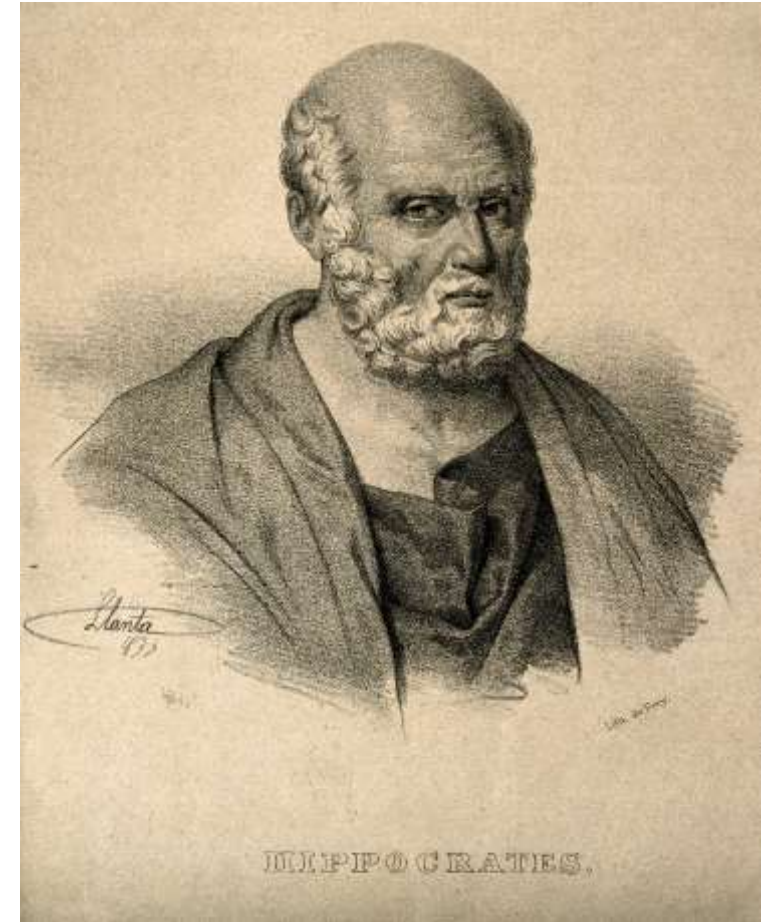
Ο ασθενής της εποχής

Καθαρός, ατμόλουτρο, άφθονο ύδωρ

Ψυχική στήριξη

Καινοτομία

Λσηψία-αντισηψία, νάρκωση-θεραπεία πόνου και αιμόσταση, παροχέτευση, εξωτερικός αερισμός, παρεντερική διατροφή !

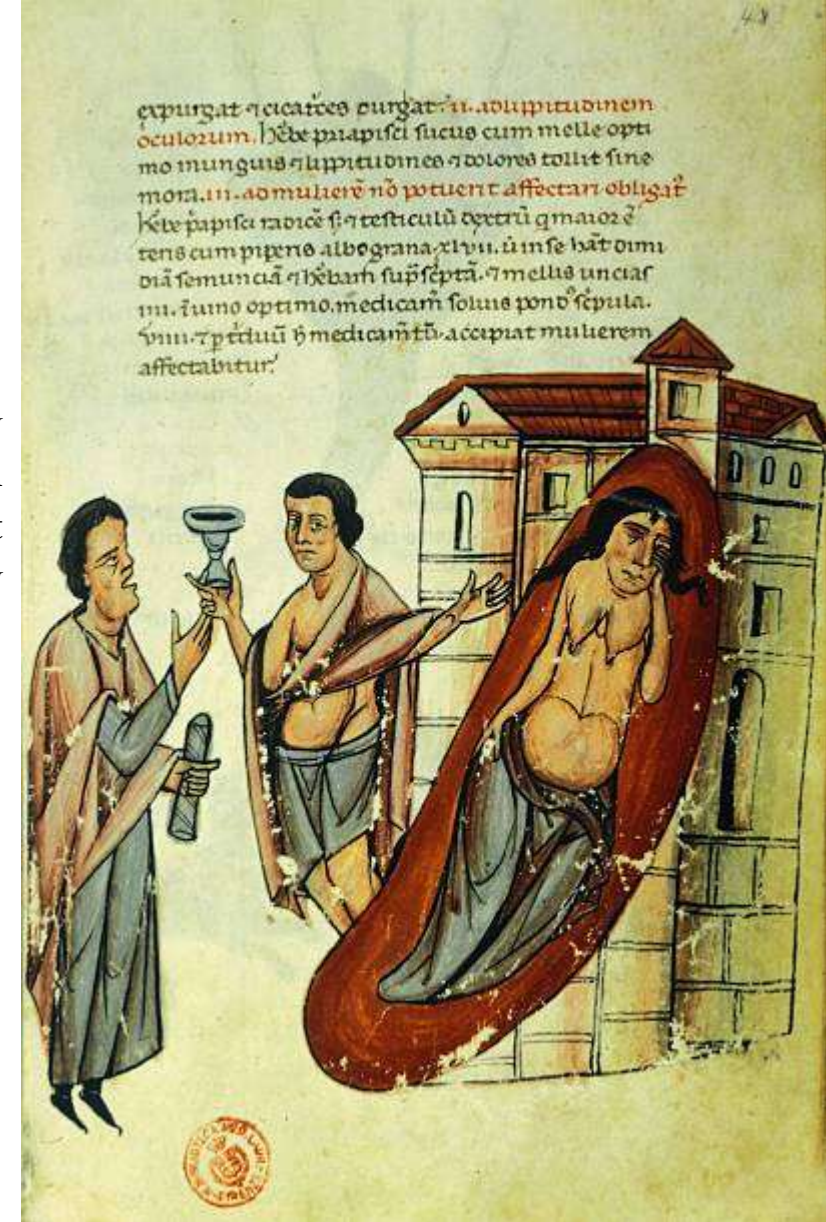
Hippocrates, Lithograph by Jacques-François Llanta (1807-1864), 1835

Ιπποκρατικές πρακτικές

Scene of Healing, minitature from the Lives of Hippocrates and Galen, 12th-century manuscript. Biblioteca Ambrosiana, Milan

Miniature from a treatise by Hippocrates of Kos, Latin manuscript, Sicilian Code Plut 73 16 C 48, 13th Century

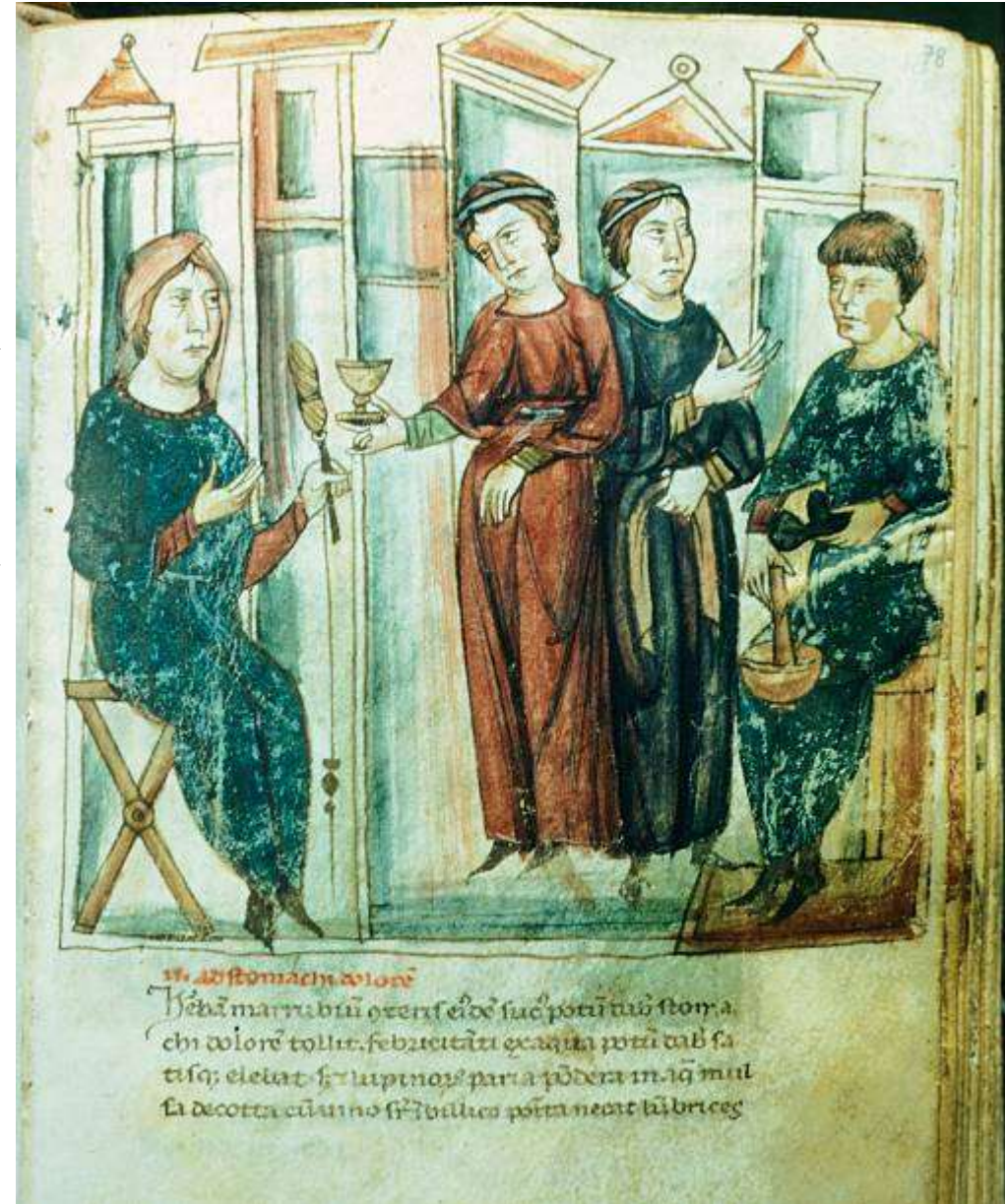

Ιπποκρατικές πρακτικές

Miniature from the Latin translation of a medical work by Hippocrates, 13th century, Florence, Biblioteca Medicea Laurenziana

Illustration from the Commentaries by Apollonio from Chiton on a Hippocratic Treaty from Mochlicos

11. *ab stomachi dolore*
Hēnā marribū gēnē eī dē suō potū tuō stom-
chi dolōrē tollit, febricitātē ex aqua potū tab fa-
tisq; eleuat. s; iupinoz parā pōdēra in. iā mul-
ta decocta cū vino s; iūtilles potū neant tā breues

Η Μαιευτική-Γυναικολογία των Ιπποκρατικών

Ιπποκρατική σείση, οριζόντια και κάθετη,
μία μέθοδος 2500 ετών

Chalcography depicting the labour of a woman in the Hellenic Archipelago by Charles-Nicolas-Sigisbert Sonnini de Manoncourt (1751-1812) from the book "Voyage en Grece et en Turquie", Paris, 1801

Εγκέφαλος-Νευρολογία των Ιπποκρατικών

Έδρα

Αδένας

Τρυπανισμός

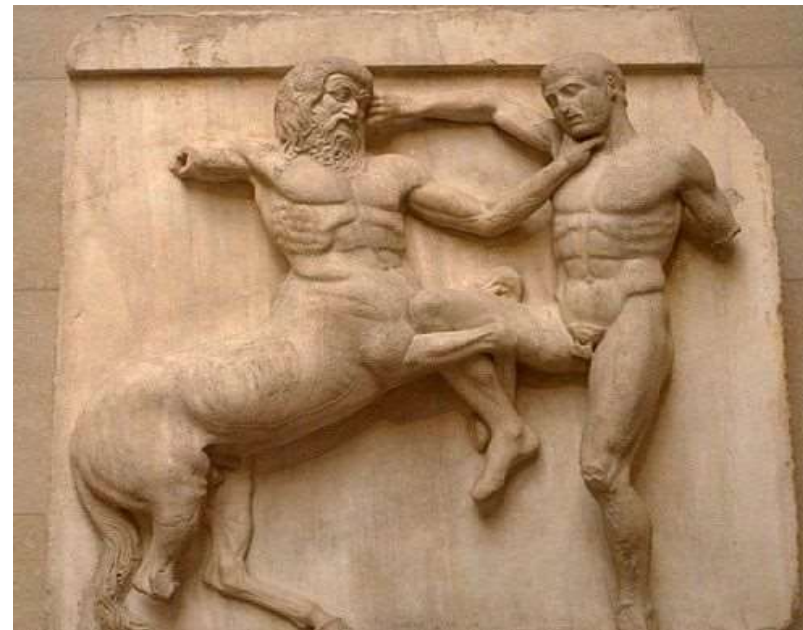
Αποπληξία

Κάρος (βαρὺς ὕπνος, νάρκη), καρωτίδες

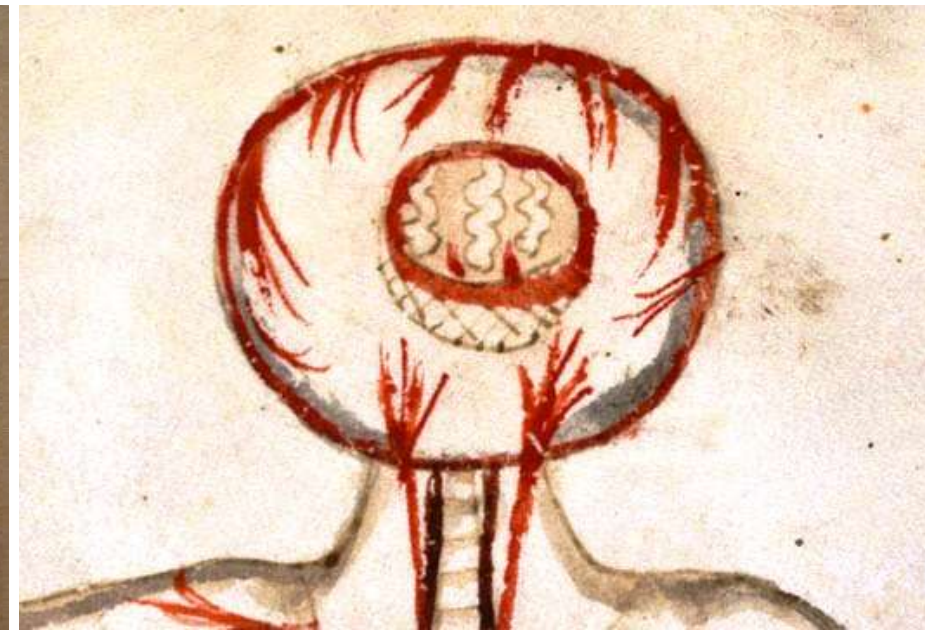
Οξείες οδύνες του εγκεφάλου

Αγγεία-Νεύρα

Metope from the Elgin Marbles depicting a Centaur and a Lapith fighting, The Parthenon sculptures, British Museum (left) & An illustration copied in Salerno School around 1250 AD, possibly copied by another illustration possibly Alexandrian circa 300 BC, Andrew P. Wickens, A History of the Brain, 2017 (right)

Το κρανίο της Χίου, 2^{ος} αιώνας π.Χ., τρυπανισμός με στοιχεία ανάπτυξης οστίτη ιστού και επιβίωσης μηνών μετά την επέμβαση, Αρχαιολογικό Μουσείο Χίου

Φαρμακολογία-Βοτανολογία στην Ιπποκρατική Συλλογή

Ιατρικά καθαρτικά
Διαιτητικά καθαρτικά
Ανθελμινθικά
Εμετικά
Αντιδιαρροϊκά
Επί αιματεμέσεων
Αποχρεμπτικά
Γαργαρίσματα και Εισπνοές
Διουρητικά
Εφιδρωτικά
Στυπτικά εντερικού σωλήνα
Γαργαρίσματα και Εισπνοές
Διουρητικά
Εφιδρωτικά
Πταρμικά
Καυστικά
Δερματικά
Ψηκτικά
Προσαυξητικά
Τραυματικά
Επί πυορροούντων δοθηίνων

Σε μορφή πυρίασης
Τα γλισχρασματούχα φυτά
Γενικά Στυπτικά
Οφθαλμικά
Μητρυικών νόσων
Γυναικολογικών νόσων
Διάφορα
Άλλα παυσίπονα

Η κατάταξη Von Grot
(1899)-Εμμανουηλίδη
περιγράφει 236 θεραπευτικές
δρόγες

Οι δρόγες: Τροχίσκοι και Φθοΐσκι

Ναυάγιο Ελληνό-Ρωμαϊκού πλοίου του 130 μ.Χ., με κάνιστρα «χαπιών» της αρχαιότητας, αποτελούμενα από 22 διαφορετικά είδη φυτών, με την ιτιά (ακετυλοσαλικυλικό οξύ) να υπερισχύει

Μέθοδοι χορήγησης

Από του στόματος

Υποκαπνισμός

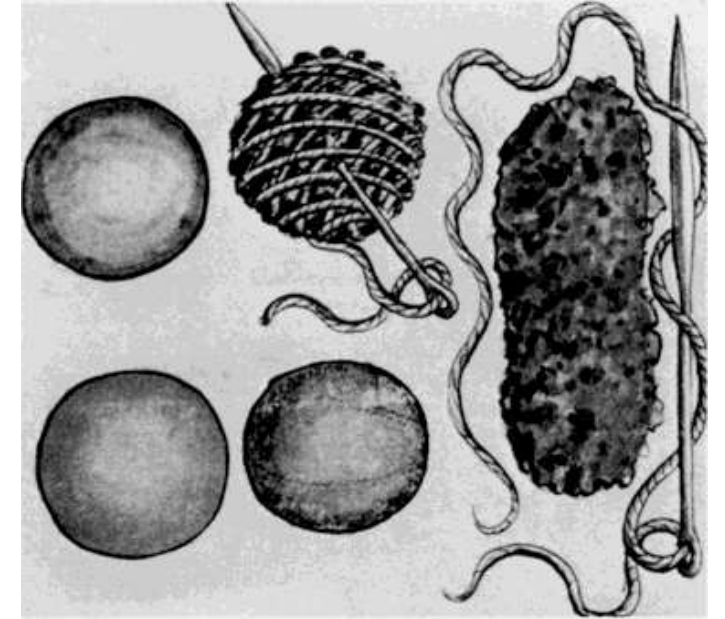
Εισπνοές

Πεσσοί

Υπόθετα

Αλοιφές

Καταπλάσματα

Μπρούτζινος δακτυλιοειδής πεσσός,
Ρωμαϊκής περιόδου

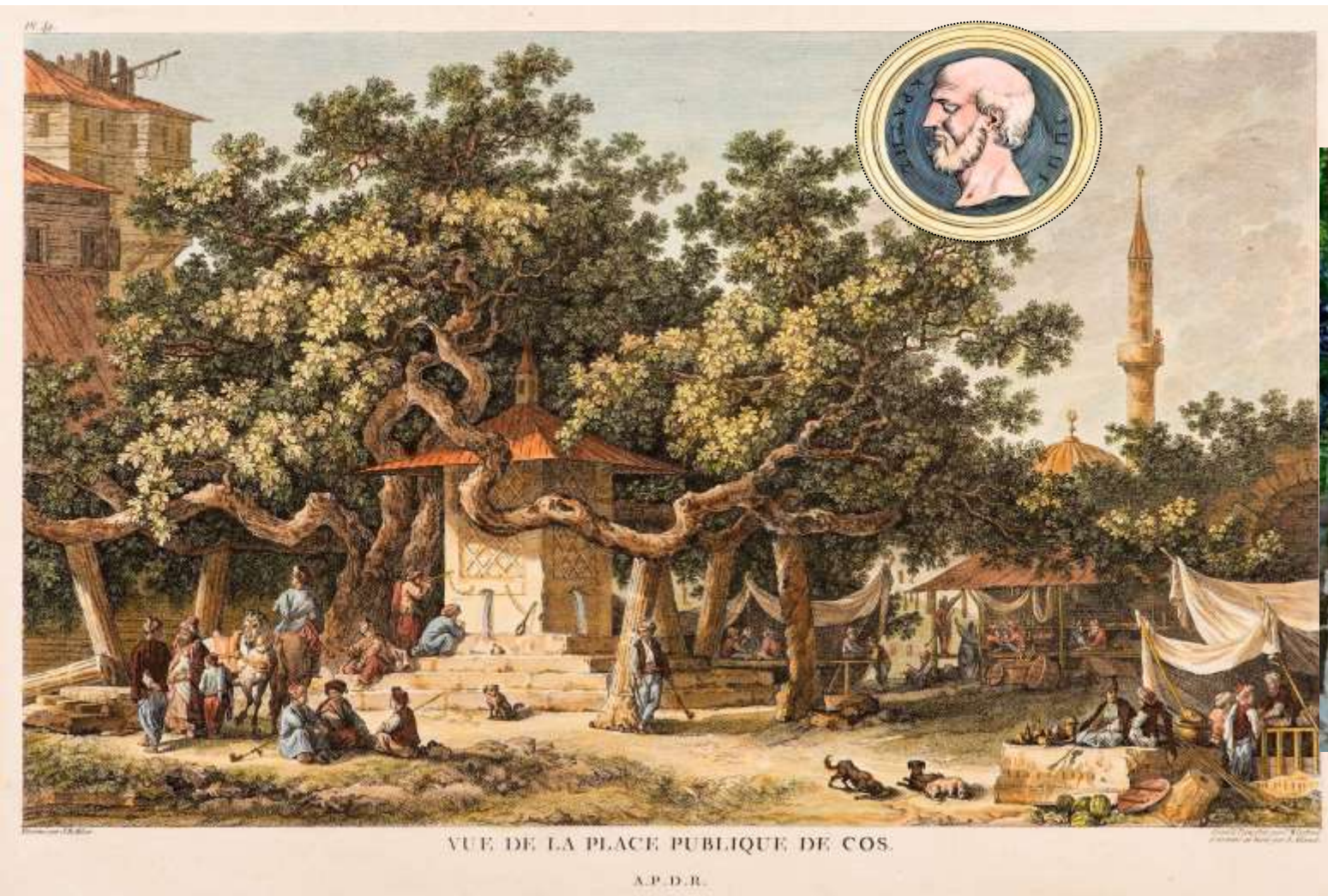
Ο Ιπποκράτης στη Δαμασκό

Damascus, engraving by Olfert
Dapper (1636-1689), 1667

Ο Ιπποκράτης στην Κω, διεύθυνση της Σχολής και διδασκαλία

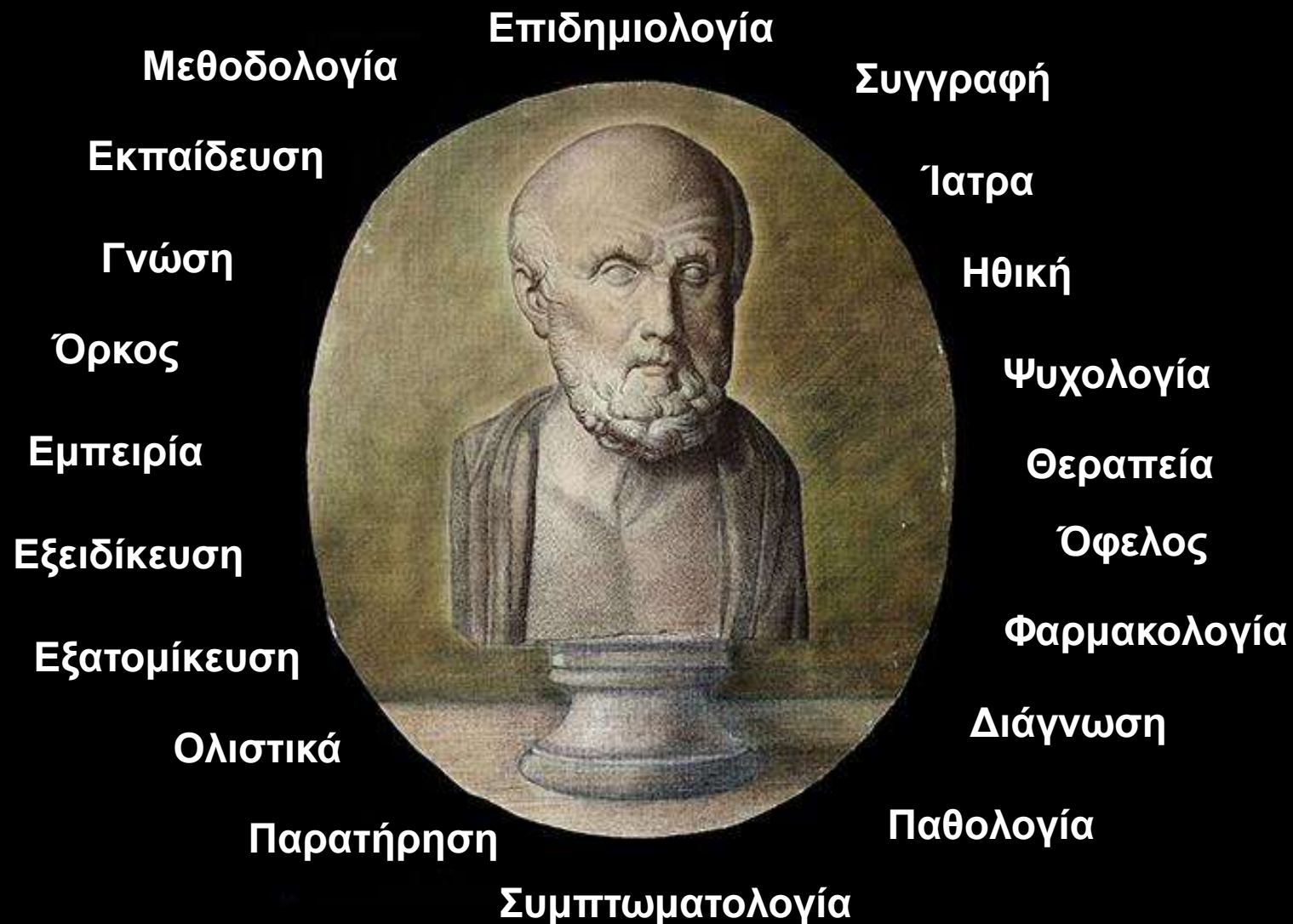

Η διδασκαλία στον Πλάτανο

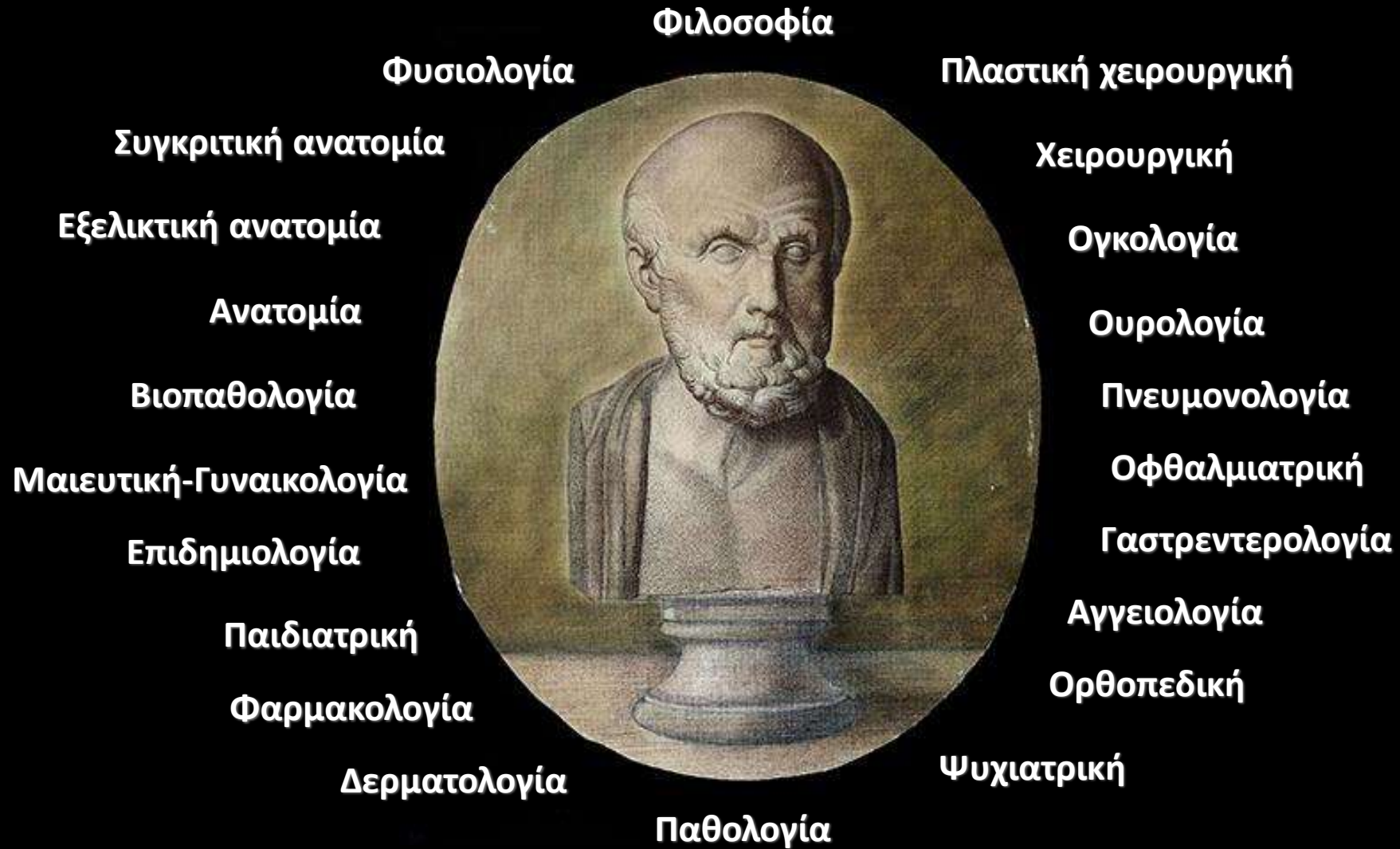

View from the Island of Kos, Voyage Pittoresque de la Grece by Marie-Gabriel-Auguste-Florent de Choiseul-Gouffier (1752-1817), 1782

Ο Ιατρός σύμφωνα με την Ιπποκρατική θεώρηση

Οι Ειδικότητες οι οποίες προκύπτουν χωρίς να κατονομάζονται από την Ιπποκρατική Συλλογή

Corpus Hippocraticum

Συγγραφή έργων από πολλούς

Ιατρική Εγκυκλοπαίδεια

Αποστείρωση από δεισιδαιμονίες και θεουργική ιατρική

Ιατρική έρευνα

Ορκος

Ηθική στην ιατρική

Παθολογική εξέταση, ακρόαση, επίκρουση, παρατήρηση

Εισάγει νέες θεραπευτικές μεθόδους

Χειρουργική επέμβαση

Ψυχοθεραπεία και ψυχική αλληλεπίδραση με τον ασθενή

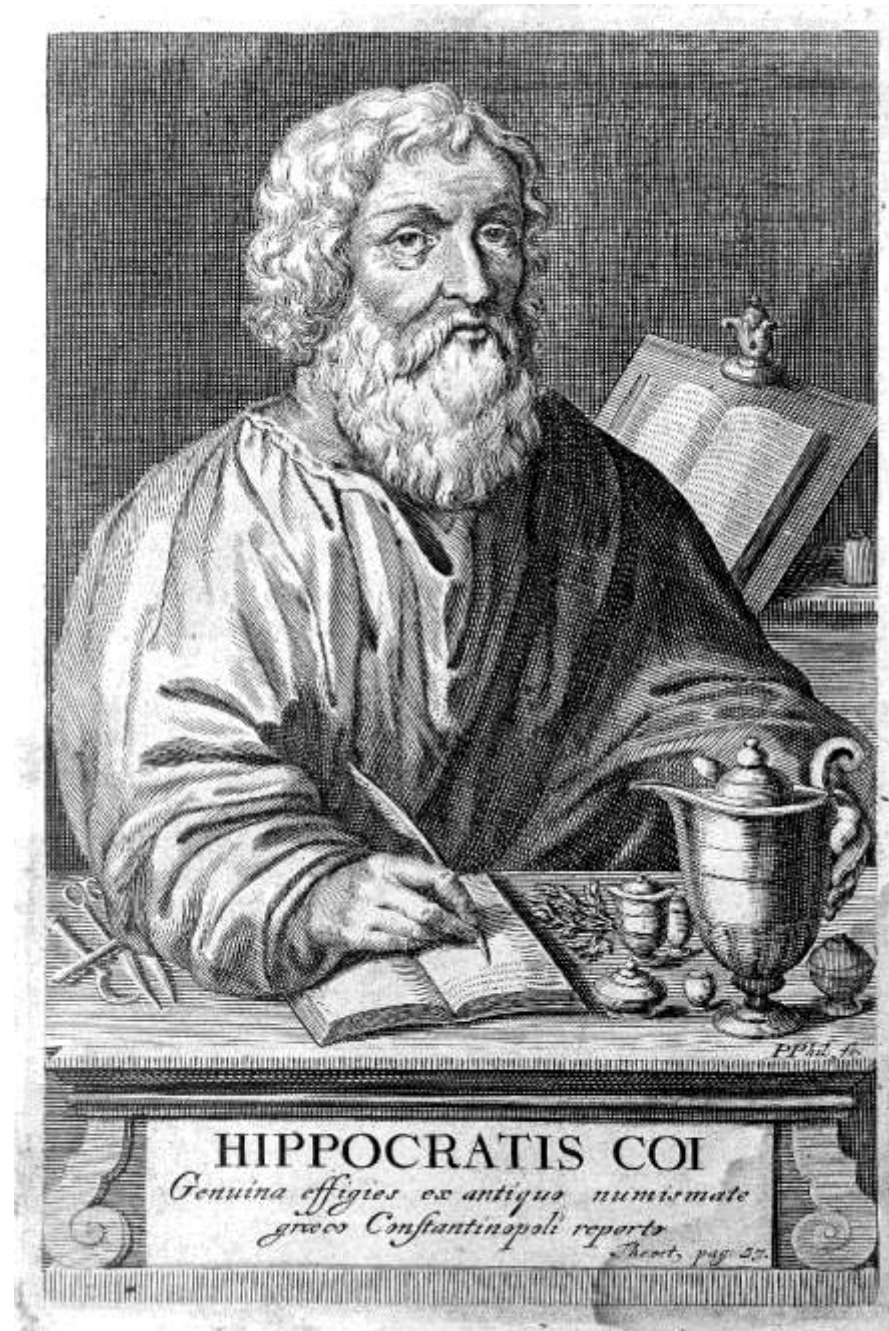
Αναφορές περιπτώσεων

Επιδημιολογία

Ανασκοπήσεις

Εξατομικευμένη ιατρική

Μετάδοση γνώσης

Portrait of Hippocrates
from Johannes
Antonides Van der
Linden, Magni
Hippocratis, 1665

Φίλος

Φιλόπατρις

Φιλόξενος

ΔΙΑΤΗΛΩΣΙ Κ' ΧΡΗ
ΣΩΜΑΙ ΣΕΙ ΟΦΕΑΣ
Π' ΚΑΡΝΟΚΟΝΕΚΑ
ΤΑ ΔΙΝΑΜΗ ΚΑΙ Κ
ΕΣΙΝ - ΙΑΝΗ ΣΠΙ Δ
ΛΑΡΕΣ Δ' ΙΩ ΑΔ
ΕΠΙ ΡΙΖΑΙΝ

Ο θάνατος του Ιπποκράτη

Μπρε τον Nedjib-bey ... πάλι μας έιλεψαν...

... ΙΠΠΟΚΡΑΤ ... ΚΩ ... ΑΓΛΑΟΦ ...
... ΣΩΜΑ ...
ΠΟΛΕΙ ... ΜΕ ... ΤΕΛΕΣΦ ...
ΑΓΑΘΗ ... ΑΡΕ ... ΕΝΕΚΑ ...
... ΧΡΗΣΤΕ ... ΧΑΙΡΕ.

Η επιγραφή σύμφωνα με μαρτυρίες από του Ανδρεάδη,
Οικονομίδη και ο Δρ Σαμαρτζίδη

Ο τάφος του Ιπποκράτη, Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας,
MS Parisinus gr. 2294, fol. 95v, Παρίσι.

Πολύβιος, ο γαμπρός και μαθητής του Ιπποκράτη

Αυτός ο Πολύβιος, ο γαμπρός και μαθητής του Ιπποκράτη, θεωρείται ο συγγραφέας της ιπποκρατικής πραγματείας Περί της φύσης του ανθρώπου.

Η κόρη του Ιπποκράτη ενέπνευσε έναν βυζαντινό θρύλο, που τον έφεραν πίσω οι σταυροφόροι και ο οποίος βρίσκεται σε μια ιστορία του Jean de Mondeville. Μεταμορφωμένη σε δράκο από μια γοητεία, η κόρη του Ιπποκράτη είναι κλεισμένη σε ένα κάστρο, όπου μόνο το φιλί ενός ιππότη θα της επιτρέψει να ξαναβρεί την αρχική της μορφή

20 Diane.

Η κόρη του Ιπποκράτη

Ο Ιπποκράτης είχε μια κόρη που η θεά Νταϊάνα τη μεταμόρφωσε σε Δράκο στο νησί Lango, όπου κάποτε βασιλεύε ο Ιπποκράτης, ο «πατέρας της ιατρικής»

The 'Travels Of Sir John Mandeville' presents itself as an account of China, India, and the Holy Land, written by an Englishman, Sir John Mandeville of St. Albans, who is in fact entirely fictitious. The identity of the true author is not known, but he was probably a mid-14th-century French cleric.

Δράκον, ο 1^{ος} υιός του Ιπποκράτη

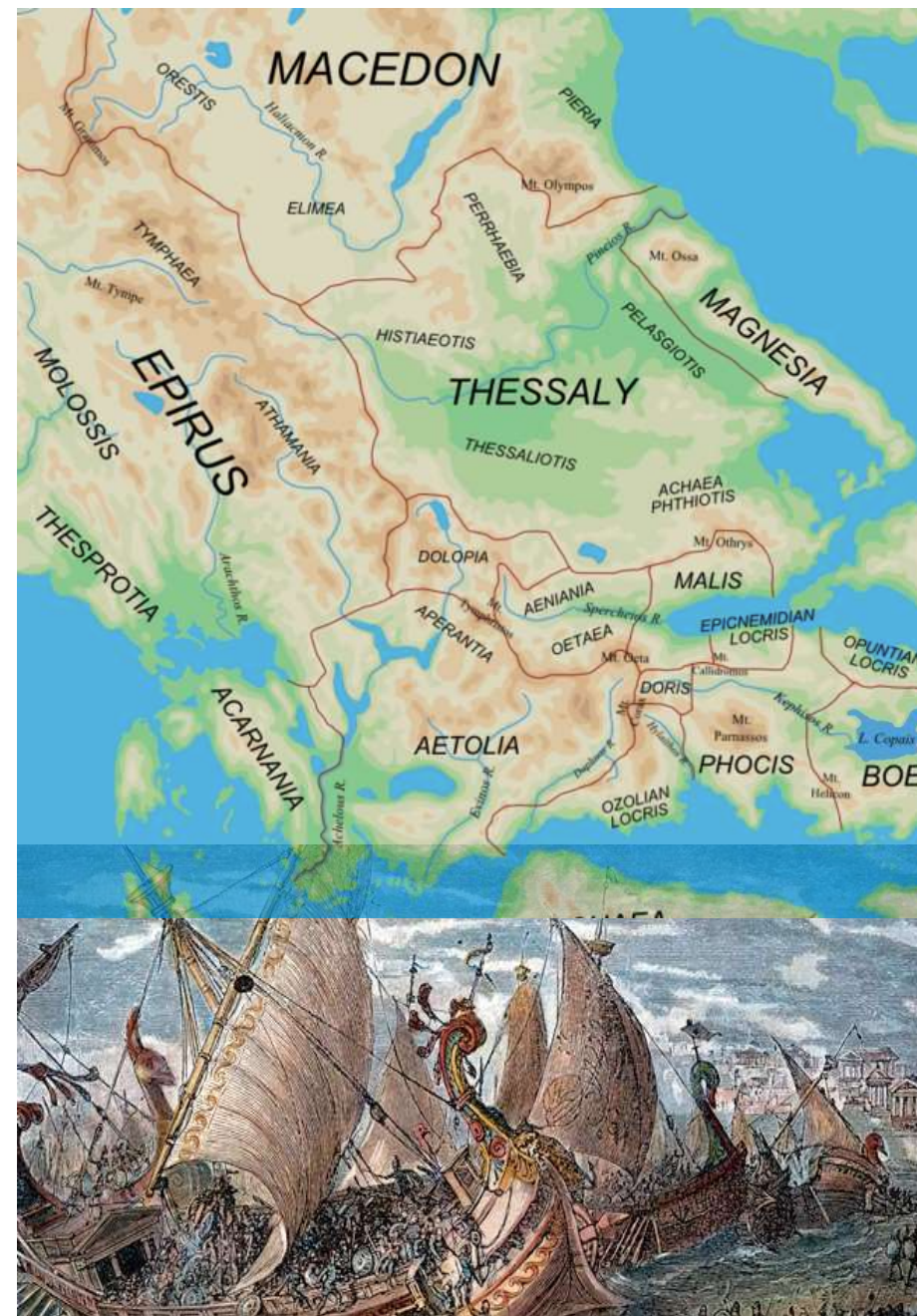
Ο Δράκος ο 1^{ος} (5ος-4ος αι. π.Χ.) ήταν υιός και μαθητής του Ιπποκράτη, ιατρός, στον οποίο αποδίδονται πολλά βιβλία του Corpus Hippocraticum. Δυστυχώς έμεινε πολύ μακριά από τη φήμη και την αριστεία του πατέρα του

Θεσσαλός ο 2^{ος} υιός του Ιπποκράτη

Ο Θεσσαλός (5ος-4ος αι. π.Χ.) ήταν γιος και μαθητής του Ιπποκράτη, ιατρού, ο οποίος μετά τον θάνατο του πατέρα του προετοίμασε το έργο της ζωής του για να εκδοθεί ως η πρώτη ιατρική εγκυκλοπαίδεια όλων των εποχών. Δεν άλλαξε τις ιδέες του πατέρα του, αλλά έκανε κάποιες προσθήκες που δεν άξιζαν στο αρχικό έργο, όπως κατέθεσε ο Γαληνός. Ήταν ο ιδρυτής της Δογματικής Σχολής, όπου τα μέλη ονομάζονταν αρχικά Hippocratici (Ιπποκρατικοί).

Ο Θεσσαλός φέρει το όνομα του αγαπημένου τόπου του Ιπποκράτη, τη Θεσσαλία, όπου είχε ζήσει τα τελευταία του χρόνια αφού τον είχε πρώτα ονειρευτεί. Ο Θεσσαλός ήταν επίσης επιδέξιος χειρουργός που με την ιδιότητα του στρατιωτικού χειρουργού συνόδευσε τον Αλικυβιάδη στην εκστρατεία του στη Σικελία. Είχε επίσης υπηρετήσει ως προσωπικός γιατρός του Αρχέλαου βασιλιά της Μακεδονίας.

Θεσσαλός ο 2^{ος} υιός του Ιπποκράτη

Ο Θεσσαλός με τον πατέρα του, τον Ιπποκράτη, έσωσαν τον ιερό τόπο των Δελφών από μία επιδημία. Υπάρχει επιγραφή με Αρ. Ν. 2255 των Δελφών, υποδηλώνοντας μια τέτοια πιθανότητα. Η περίπτωση αυτή μάλλον θα πρέπει να συνδεθεί με την περίπτωση της πανώλης στην Αθήνα (430-429 π.Χ.), όπου πιθανότατα δεν ήταν παρών ο Ιπποκράτης. Η σύγχυση με έναν άλλο λοιμό στη βόρεια Ελλάδα, κυρίως στους Δελφούς, στα έτη 419-416 π.Χ. με την άφιξη του Ιπποκράτη θα επιβεβαιωνόταν εκείνη την εποχή από αφιερωματικές επιγραφές, οι οποίες όμως δεν υπάρχουν

Hippocrates explaining the importance of contagion in the plague epidemic, title page from "Hippocratis Opera Quae Extant", pub. in Venezia, 1588 (top) & Hippocrates arrives at Athens decima the plague by lighting large fires of aromatic plants, engraving from "Medecine illustree", Collection privet, 1888 (right)

Η Δογματική Σχολή

Ο υιός και διάδοχος του Ιπποκράτη, Θεσσαλός, και ο γαμπρός του Πόλυβος σχηματίζουν τη σχολή των Δογματικών, η οποία θα μεταθέσει το κέντρο βάρους της ιατρικής εκπαίδευσης στη θεωρία και στα ιατρικά κείμενα, με βάση την ήδη υπάρχουσα συλλογή, στην οποία προστίθενται συνεχώς ιατρικά συγγράμματα

Δόγμα στη φιλοσοφία είναι η άποψη η οποία, για εκείνον που την ασπάζεται, δεν επιδέχεται απόδειξη και επομένως, υπό μία έννοια, δεν επιδέχεται και αμφισβήτηση

Τα μέλη της Σχολής ονομάζονται Dogmatics ή Dogmatici, μόνο αυτά έχουν τη γνώση του δόγματος

Η Σχολή ως κύριο στόχο είχε την διατήρηση και διάδοση των απόψεων του Ιπποκράτη, ως εκ τούτου μερικές φορές ονομάζεται και Ιπποκρατική σχολή

Η Δογματική σχολή έκρινε ότι ήταν απαραίτητο ο ιατρός να αναζητεί τις κρυφές αιτίες των ασθενειών, καθώς και τα πιο προφανή αίτια

Υποστήριζαν ότι είναι σημαντική η μελέτη των εσωτερικών οργάνων σε νεκρά σώματα, ώστε να αποκτηθεί γνώση για εκείνα και κατά συνέπεια να βρεθεί θεραπεία

Ήταν η κυρίαρχη σχολή μέχρι την ίδρυση της Εμπειρικής σχολής. Από τότε κι έπειτα κάθε ιατρός συνήθως ακολουθούσε μια από τις δυο σχολές

Hippocrates, polychrome majolica, cloister of the Old Cemetery, Padula charterhouse (Certosa di San Lorenzo), Padula, Campania, Italy

Ιπποκράτης ο Μέγας και ο μέγας μύθος του Ιπποκράτη

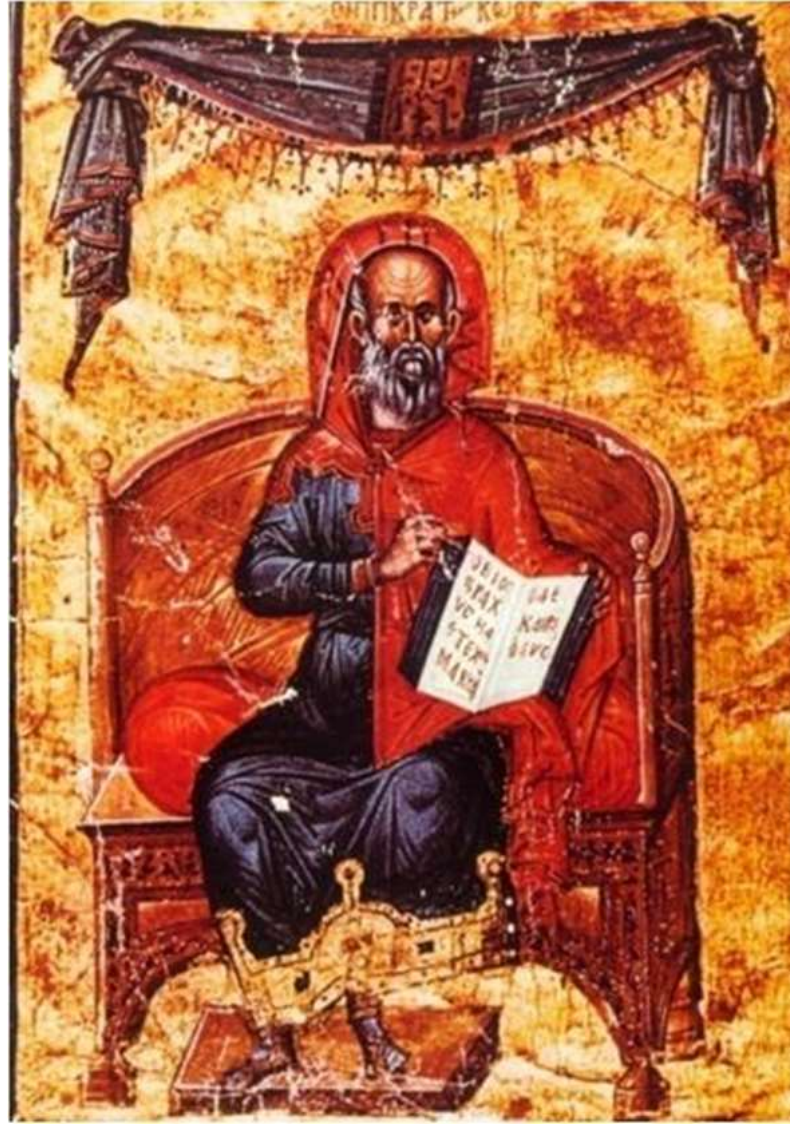
Οι μεγάλες ικανότητες του Ιπποκράτη, η συνεχής εκπαίδευση, η μεγάλη επιτυχία του ως ιατρός σε συνδυασμό με μια σοβαρή και γεμάτη εγκράτεια φιγούρα τον ανεβάζουν σε θεό (αποθέωση), λατρευόμενος από διάφορες κάστες

Στη γενέτειρά του, την Κω, πραγματοποιούνταν ετήσιες θυσίες για την επέτειο της γέννησής του

Χάλκινα νομίσματα με το ομοίωμά του εμφανίζονται στην Κω από τον πρώτο αιώνα π.Χ.

Αργότερα υιοθετήθηκε από τον Χριστιανισμό

Εμφανίστηκαν τεράστιοι αριθμοί ψευδοϊπποκρατικών κειμένων. Η συλλογή των ιπποκρατικών κειμένων (αυθεντικών, ανώνυμων και υποθετικών) έλαβε χώρα προοδευτικά κατά την πρώτη χιλιετία, έως το 1526, ημερομηνία της πρώτης έντυπης έκδοσης των Ιπποκρατικών ολοκληρωμένων έργων στην Ελληνική γλώσσα

Ο Ιπποκράτης στην χριστιανική παράδοση παρουσιάζεται ως Άγιος σε Βυζαντινό χειρόγραφο του 1342 (Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, Παρίσι)

Ο Ιπποκρατισμός ως το αιώνιο κίνημα στην Ιατρική

Ιπποκρατισμός, Κλασική Ελλάδα και Ελληνιστική εποχή

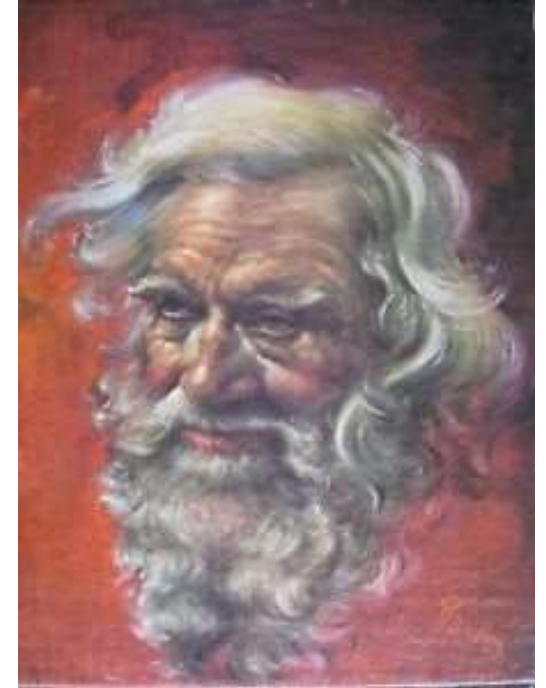
Γαληνιός Ιπποκρατισμός, Ύστερη Ελληνική αρχαιότητα, ΥΑ Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Χριστινικός Ιπποκρατισμός - Φιλανθρωπία και Ηθικός σχετισμός, 2^{ος}-4^{ος} αιώνας

Νέο-Ιπποκρατισμός του 16^{ου} αιώνα

Διαφωτιστικός Ιπποκρατισμός, Πάδοβα 17^{ος}-18^{ος} αιώνας

Παγκόσμιος Ιπποκρατισμός, World Medical Association (WMA) Geneva Declaration 1948

Η φαντασιακή διαχρονικότητα του Ιπποκράτη

Miniature, The Surgeon Guy de Chauliac Teaching with Galien, Avicenna and Hippocrates, Paris. Bibliotheque Nationale

Fresco in the crypt of the Cathedral, Anagni, Italy, 1928. Plate LXIII, fig 135, from "An Encyclopaedia of Colour Decoration from the Earliest Times to the Middle of the XIXth Century" with explanatory text by Helmuth Bossert

Global Hippocratic Medical Nomenclature

Hippocratic facies: peritonitis, appearance may be described thus: the nose sharp, the eyes sunken, the temples fallen in, the ears cold and drawn in and their lobes distorted, the skin of the face hard, stretched and dry, and the color of the face pale or dusky

Hippocratic fingers: “digital clubbing” in patients with empyema, Hippocratic fingers have been associated with several underlying pulmonary, cardiovascular, neoplastic, infectious, hepatobiliary, mediastinal, endocrine, and gastrointestinal diseases

Ιατρική και Φιλοσοφία: η περίπτωση του Ιπποκράτη

Απ' τα συγγράμματα του Ιπποκράτη φαίνεται πως θεώρησε ότι η φιλοσοφία πρέπει να συνδέεται με την ιατρική. Είχε βαθιά πεποίθηση στην αξία και την δύναμη της φιλοσοφίας που οφείλει να διαπερνά το πνεύμα της ιατρικής

Ο Ιπποκράτης στο έργο «Περί Αρχαίας Ιατρικής» εκφράζει την άποψη ότι η ιατρική προσφέρει ορθή γνώση της φύσης, με την έννοια του σύμπαντος γενικότερα. Επομένως, είναι σημαντικό κάποιος να γνωρίζει οτιδήποτε αφορά τη φύση του ανθρώπου, ώστε να ασκήσει με επιτυχία την ιατρική

Θεωρεί ότι η ιατρική και η φιλοσοφία πρέπει να συσχετίζονται με τρόπο ωφέλιμο και πρακτικό. Στόχος είναι η πρόοδος της ιατρικής και όχι η προσκόλληση σε στείρες θεωρίες

Στο έργο προβάλλεται η αντίληψη ότι η γνώση της φύσης του ανθρώπου είναι αναγκαία για να μπορεί να εξεταστεί η εκάστοτε περίπτωση ασθενούς εξατομικευμένα, με τον θεραπευτή να στηρίζεται στην ξεχωριστή για κάθε άτομο ισόρροπη ανάμειξη των ιδιοτήτων του σώματος

Στο έργο του «Περί Εύσχημοσύνης», ο συγγραφέας αναφέρει ότι τα χαρακτηριστικά της φιλοσοφίας υπάρχουν και στην ιατρική. Για παράδειγμα, η αφιλοκέρδεια, η σεμνότητα, η ευθυκρισία και η γνώση είναι αρετές ενός καλού θεραπευτή και φιλοσόφου

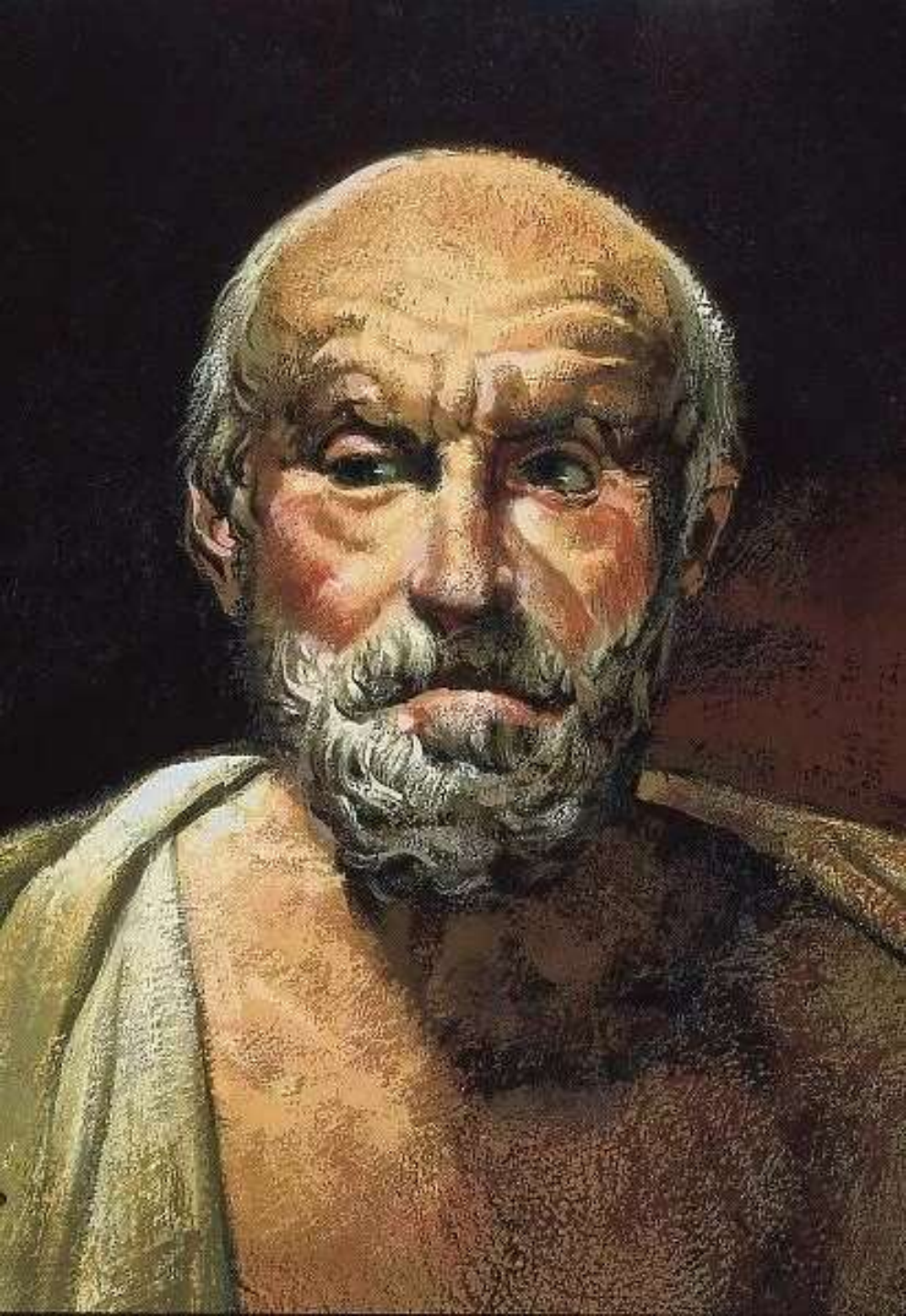

A vintage illustration featuring the Greek physician Hippocrates of Cos, published circa 1900

Αφορισμός

Πριν θεραπεύσεις
κάποιον, ρώτησε τον αν
επιθυμεί να απαλλαγεί
από αυτό που τον κάνει
άρρωστο !

Εργαστήριο
Ιστορίας της Ιατρικής
και Ιατρικής Δεοντολογίας

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ**